

INTERREG IIIA
Polska –
Republika Słowacka

Program Inicjatywy
Wspólnotowej na lata 2004-
2006

Program zatwierdzony przez Komisję Europejską 15.11.2004

1.	OPIS, CELE I PRIORYTETY PROGRAMU	4
1.1.	Podsumowanie wraz z opisem wspólnego procesu programowania	4
1.2.	Obszary kwalifikowalne	5
1.3.	Opis i analiza regionu pogranicza, w tym analiza SWOT	6
1.3.1.	Obszar objęty programem, ludność, gęstość zaludnienia, struktura demograficzna i cechy krajobrazu	6
1.3.2.	Struktura gospodarcza	7
1.3.3.	Rynek pracy	9
1.3.4.	Infrastruktura	10
1.3.5.	Ochrona środowiska	11
1.3.6.	Oświata	12
1.3.7.	Podsumowanie	13
1.4.	Analiza SWOT	14
1.5.	Strategia wspólnego rozwoju i spójność z innymi programami	16
1.5.1.	Doświadczenia związane z przedsięwzięciami przygranicznymi	16
1.5.2.	Program CBC Phare	16
1.5.3.	Wspólna strategia transgraniczna	18
1.5.4.	Wskaźniki na poziomie programu	18
1.5.5.	Koordinacja celów strategicznych z innymi politykami rozwoju regionalnego	19
1.6.	Priorytety i krótki opis działań	21
1.7.	Wskaźniki	28
1.7.1.	Globalny wskaźnik programu	28
1.7.2.	Wskaźniki programu	28
1.7.3.	Wskaźniki kontekstowe	29
1.8.	Indykatorywny plan finansowy	30
2.	INSTYTUCJE UCZESTNICZĄCE WE WDRAŻANIU PROGRAMU	30
2.1.	Wspólne struktury	30
2.2.	Instytucja Zarządzająca	32
2.3.	Instytucja płatnicza	33
2.4.	Instytucje pośredniczące	34
2.5.	Wspólny Sekretariat Techniczny	35
2.6.	Komitet Monitorujący	37
2.7.	Komitet Sterujący	37
3.	REALIZACJA PROGRAMU	38
3.1.	System monitorowania programu	38
3.2.	Promocja programu i rozpowszechnianie informacji	38
3.3.	System oceny programu	39
3.4.	Zgodność z innymi politykami wspólnotowymi	39
4.	REALIZACJA NA POZIOMIE PROJEKTU	41
4.1.	Składanie wniosków	41
4.2.	Wybór wniosków projektowych	41
4.3.	Decyzje o współfinansowaniu	42
4.4.	System monitorowania projektu	42
5.	FINANSOWY ASPEKT WDRAŻANIA PROGRAMU I KONTROLA	43

5.1.	Jeden rachunek bankowy	43
5.2.	Wnioski płatnicze i prognozy	43
5.3.	Finansowy aspekt wdrożenia na poziomie projektu	43
5.4.	Kontrola finansowa	44
6.	ZAŁĄCZNIKI	46
6.1.	Schemat wdrażania	47
6.2.	Schemat kontroli finansowej	48
6.3.	Zbiór map ukazujących sytuację społeczno-gospodarczą regionu	
	49	
6.4.	Ocena ex-ante	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

1. Opis, cele i priorytety Programu

1.1. Podsumowanie wraz z opisem wspólnego procesu programowania

Program INTERREG III A Polska - Republika Słowacka został przygotowany zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej dla Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III z dnia 28 kwietnia 2000 r., oraz stosownie do treści podręcznika (opublikowanego w dniu 14 marca 2003 r.) dotyczącego przygotowania programów INTERREG wynikających z rozszerzenia Unii Europejskiej. Program powstał zgodnie z ramami prawnymi obowiązującymi w dziedzinie zarządzania funduszami strukturalnymi oraz z Traktatem i politykami UE (patrz: rozdział 1.5 i 3.4).

Inicjatywa INTERREG III wynika z zasady głoszącej, że granice polityczne i administracyjne nie powinny ograniczać zrównoważonego rozwoju i integracji terytorium Europy. W tym celu, Komponent A Inicjatywy ma ułatwiać transgraniczną współpracę pomiędzy sąsiednimi regionami poprzez wspólne strategie i działania. W przypadku polsko-słowackiego pogranicza, taka współpraca ma bazować na doświadczeniach zdobytych w trakcie realizacji poprzedniego programu wspólnego dla tego regionu – programu Phare CBC oraz na wspólnych dokumentach strategicznych dla regionu pogranicza (patrz rozdz. 1.5).

Wola podjęcia przez obydwa kraje współpracy w ramach struktury INTERREG III została wyrażona w trakcie spotkania wstępnego, które odbyło się w Warszawie (patrz niżej) i będzie potwierdzona dokumentem porozumieniem o współpracy (ang. Memorandum of Understanding).

Program Inicjatywy Wspólnotowej (CIP) Polska – Słowacja został przygotowany w ramach bliskiej współpracy obu państw, w oparciu o szeroko pojęte partnerstwo i oddolne podejście. Przeprowadzono konsultacje z władzami regionalnymi i lokalnymi oraz z partnerami społecznymi i gospodarczymi. Grupa Robocza ds. przygotowania programu składała się z przedstawicieli:

- Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej (Polska) oraz Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego (Republika Słowacka), w roli koordynatorów.
- Urzędów Marszałkowskich z województw: podkarpackiego, małopolskiego i śląskiego (Polska),
- Wyższych Jednostek Terytorialnych regionów Prešov i Žilina (Słowacja)
- Władzy Wdrażającej Program Współpracy Przygranicznej PHARE, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (Polska)
- euroregionów.

Przedstawiciele władz regionalnych byli odpowiedzialni za przeprowadzenie szerokich konsultacji na poziomie regionalnym. Ministerstwa przeprowadziły konsultacje z innymi władzami i ministerstwami, które zostały objęte programem.

Główne etapy przygotowania programu:

- 26 lutego 2003 r., Warszawa – spotkanie wstępne (uzgodnienie zasad współpracy oraz lokalizacji Instytucji Zarządzającej (IZ), Instytucji Płatniczej (IP) i Wspólnego Sekretariatu Technicznego (WST), szacunkowa alokacja środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), stworzenie grupy roboczej),
- 21 marca 2003 r. Warszawa – spotkanie przedstawicieli polskich euroregionów (omówienie ich oczekiwań i zaangażowania w programy INTERREG III A),
- 9-10 kwietnia 2003 r., Žilina – podział zadań w obrębie grupy roboczej, zaproponowanie priorytetów programu, omówienie instrumentów realizacji mikroprojektów,

- 5-6 maja 2003 r., Warszawa – seminarium rozpoczynające INTERREG III, w którym uczestniczyli przedstawiciele Republiki Słowackiej,
- 13-14 maja 2003 r., Kraków – omówienie analizy socjoekonomicznej, uzgodnienie priorytetów i metod, indykatory podział funduszy,
- 13 czerwca 2003 r., Bratysława – spotkanie techniczne zespołów odpowiedzialnych za stworzenie projektów Programu Inicjatywy Wspólnotowej, z udziałem przedstawiciela Komisji Europejskiej.
- 24-25 czerwca 2003 r. Prešov – wdrożenie omówionych ustaleń, ewaluacja ex-ante (przedstawiono pierwsze prace ewaluatorów),
- 31 lipca – 1 sierpnia 2003 r. Rzeszów – ostateczne omówienie projektu CIP przed jego oficjalnym przedłożeniem Komisji Europejskiej, uwagi ewaluatorów, którzy dokonali oceny ex-ante oraz Komisji,
- 16-17 września 2003 r., Bratysława – spotkanie z przedstawicielami słowackich i polskich ministerstw finansów, w wyniku którego wzbogacono CIP o więcej szczegółowych danych dotyczących przepływów finansowych i systemów kontroli.

Ocena ex-ante oraz jej podsumowanie stanowią załączniki do niniejszego dokumentu. Ewaluatorzy brali udział w spotkaniach Grupy Roboczej i przyczynili się szczególnie do poprawy opisu sytuacji społeczno-gospodarczej, celów strategicznych, opisu działań, jak również systemu wdrażania i kontroli. Szczegółowe propozycje dotyczące wskaźników zostaną uwzględnione w czasie przygotowywania uzupełnienia programu.

1.2. Obszary kwalifikowalne

Obszar objęty programem składa się z następujących regionów NUTS III

- po polskiej stronie granicy – podregiony bielsko-bialski, nowosądecki i krośnieńsko-przemyski,
- po słowackiej stronie granicy – regiony Žilina i Prešov.

1.3. Opis i analiza regionu pogranicza, w tym analiza SWOT

W historii Polski i Słowacji jest wiele elementów wspólnych, począwszy od faktu, że oba kraje powstały pod koniec IX wieku. Region pogranicza to obszar, któremu kształt nadały wpływy obu krajów. W ciągu wieków polska i słowacka kultura mieszały się ze sobą, co jest szczególnie widoczne w regionie Orawy i Spisza. Podobieństwo języków przyczyniało się do naturalnego utrzymywania kontaktów między ludnością polską i słowacką.

Obecnie granica polsko-słowacka ma długość 539 kilometrów. Obszary położone po jej obu stronach są w znacznym stopniu zróżnicowane. Dostępne dane statystyczne również są niejednokrotnie nieporównywalne. Tym samym przygotowanie spójnego opisu i analizy regionu pogranicza jest trudnym zadaniem. Wydaje się, że poszukiwanie wspólnych cech i problemów, choć tak istotne, nie powinno wykluczać przedstawiania różnic. Podejście to znajduje odbicie w poniższym rozdziale – gdzie zamieszczono przykładowy opis podobieństw, jak również wybrano zjawiska opisujące sytuację w polskiej i słowackiej części obszaru przygranicznego. Niemniej jednak część opisowa prowadzi do wspólnych wniosków i do wspólnej tabeli zawierającej analizę SWOT.

Główne dane dotyczące sytuacji w regionie zostały także zgromadzone w Tabeli Wskaźników Kontekstowych (część 1.7.3)

1.3.1. Obszar objęty programem, ludność, gęstość zaludnienia, struktura demograficzna i cechy krajobrazu

Region słowacko-polskiego pogranicza obejmuje 36.037 km² (20.256 po stronie polskiej i 15.781 na Słowacji) i składa się z trzech polskich podregionów (.NTS III): bielsko-bialskiego (w woj. śląskim), nowosądeckiego (w woj. małopolskim) oraz krośnieńsko-przemyskiego (w woj. podkarpackim) oraz dwóch regionów (krajów) słowackich (wg. NUTS III): Žilina oraz Prešov. Obszar regionów słowackich pokrywa się z terytorium jednostek samorządowych – Wyższych Jednostek Terytorialnych, podczas gdy polskie podregiony stanowią jedynie część jednostek samorządowych reprezentowanych przez właściwe Urzędy Marszałkowskie. W sumie region ten zamieszkuje prawie 4,2 mln osób.

Po polskiej stronie granicy mieszka ponad 2,7 miliona osób, co stanowi 7% ludności Polski. Gęstość zaludnienia, wynosząca 134 os/km², przewyższa średnią dla Polski (123 os/km²). Obecna sieć osadnicza wynika w dużej mierze z peryferyjnego charakteru tego obszaru, leżącego z dala od głównych ośrodków gospodarczych i społecznych obu krajów. Do większych miast w tym regionie po polskiej stronie należą: Bielsko-Biała, Nowy Sącz oraz Przemyśl. Także Kraków i Katowice, położone niedaleko stolice województw, mają silny wpływ na ten region.

Analiza demograficzna ujawnia niekorzystną sytuację na tym obszarze. Stopa przyrostu naturalnego jest dodatnia po polskiej stronie granicy, ale bilans migracji netto jest ujemny w niemal wszystkich powiatach (NUTS IV). Obszary należące do polskiej części polsko-słowackiego pogranicza są do siebie w znacznym stopniu podobne pod względem struktury społeczno-gospodarczej oraz cech środowiska naturalnego.

W roku 2001 po słowackiej stronie granicy mieszkało 1.482.300 osób (27,5% mieszkańców Republiki Słowackiej). Gęstość zaludnienia wynosiła 94 os/km² (średnia w Słowacji – 109,7 os/km²). We wszystkich powiatach omawianego regionu, za wyjątkiem powiatów Turčianske Teplice i Medzilaborce, odnotowuje się wzrost zaludnienia. W porównaniu ze słowacką średnią, region pogranicza ujawnia korzystną strukturę wiekową, z wyższym odsetkiem osób w wieku

przedprodukcyjnym oraz niższym osób w wieku poprodukcyjnym, chociaż także tutaj widoczna jest tendencja do starzenia się społeczeństwa. Struktura osadnicza obejmuje wiele aglomeracji: Žilina – Martin oraz Prešov – Košice to najważniejsze z nich, a pozostałe aglomeracje to: Poprad – Spišská Nová Ves – Kežmarok, Liptovský Mikuláš – Ružomberok – Dolný Kubín oraz Michalovce – Vranov nad Topľou – Humenné. Oprócz aglomeracji miejskich, są tu tereny o charakterze wiejskim, górskim i podgórskim.

Słowacko-polskie pogranicze charakteryzuje duża różnorodność i unikalność zasobów naturalnych. Typowym elementem krajobrazu są tereny górskie i leśne. W wielu częściach regionu znajdują się tradycyjne osady wiejskie, z dobrze zachowaną architekturą i kulturą ludową.

1.3.2. Struktura gospodarcza

W roku 2000, w polskiej części regionu **PKB na jednego mieszkańca** w podregionie krośnieńsko-przemyskim wynosił 11.299 zł (2.583 EUR; 1 EUR = 4,374 zł, średni kurs z sierpnia 2003 r.) i przekraczał wartość z roku 1999 o kwotę 546 zł (124,8 EUR).

W podregionie nowosądeckim w roku 2000 **PKB na jednego mieszkańca** wynosił 10.313 zł (2.358 EUR) i przekraczał wartość z roku 1999 o kwotę 222 zł (50,7 EUR). Największy wzrost wartości PKB odnotowano w dawnym subregionie południowośląskim, gdzie w roku 2000 dochód na jednego mieszkańca wyniósł 18 364 zł (4.198 EUR) podczas gdy w roku 1999 - 16.081 zł (3.676 EUR). Zarówno w podregionie krośnieńsko-przemyskim, jaki i w nowosądeckim wartość PKB była wyraźnie niższa niż średnia dla Polski, tzn. 17.725 zł (4.052 EUR) w roku 2000. W tym samym okresie wartość PKB w regionie Žilina wynosiła 96.242 mln SKK (2.300 EUR;

1 EUR = 41,835 SKK, średni kurs z sierpnia 2003 r.), a w regionie Prešov – 85.155 mln SKK (2.035,5 EUR). Produkt Krajowy Brutto na jednego mieszkańca (PPP w dolarach amerykańskich) nie osiągnął średniej dla Słowacji (10.478) ani w regionie Žilina (8.645), ani w regionie Prešov (6.746). Udział obszaru pogranicza w tworzeniu PKB Republiki Słowackiej wynosi 20%.

Po polskiej stronie granicy w **strukturze gospodarczej** najważniejszą rolę odgrywa pierwszy sektor gospodarki. W niektórych powiatach (limanowskim, nowosądeckim, brzozowskim, krośnieńskim, przemyskim i strzyżowskim) ponad 70% zatrudnionych pracuje w tym sektorze. W większości pozostałych powiatów województw małopolskiego i podkarpackiego, udział pierwszego sektora w strukturze zatrudnienia przekracza 50%. Sytuacja jest odmienna jedynie w podregionie bielsko-bialskim, gdzie rola tego sektora jest stosunkowo niewielka, za wyjątkiem powiatu żywieckiego, który sąsiaduje ze Słowacją, i gdzie 53,2 % ogółu zatrudnionych pracuje w pierwszym sektorze. Inaczej jest w przypadku Słowacji – po słowackiej stronie granicy w roku 2001 struktura zatrudnienia wykazywała największy udział osób zatrudnionych w trzecim sektorze (55,5% - w handlu hurtowym i detalicznym, oświacie, opiece zdrowotnej i społecznej, transporcie, usługach pocztowych i telekomunikacyjnych), na kolejnym miejscu było zatrudnienie w drugim sektorze (38,5%), a najmniejszy udział w strukturze zatrudnienia miał pierwszy sektor (6%).

Rolnictwo w polskiej części pogranicza charakteryzuje się rozproszaniem gruntów, nadmiernym zatrudnieniem i dużą liczbą gospodarstw produkujących tylko na własne potrzeby. Ten czynnik, w połączeniu z niekorzystnymi warunkami klimatycznymi i niską jakością gleby, to główny powód zacofania. Bardzo ograniczone inwestycje nie pozwalają na zbyt optymistyczne prognozy dotyczące poprawy sytuacji gospodarczej w najbliższej przyszłości. W większości powiatów we wszystkich podregionach terenów pogranicza inwestycje w rolnictwo występują rzadko. Po stronie słowackiej,

sytuacja produkcji rolnej w regionie przygranicznym oraz rola całego pierwszego sektora w gospodarce regionu jest mniej istotna.

Rozwój usług rynkowych po polskiej stronie jest zauważalnie niski – w wielu powiatach podregionów nowosądeckiego i krośnieńsko-przemyskiego udział tych usług w rynku pracy nie przekracza 10%. Jednakże warto zauważyć, że w podregionie krośnieńsko-przemyskim sektor ten rozwija się dynamicznie, zwłaszcza w zakresie handlu hurtowego i detalicznego. Niemniej jednak potencjał rozwoju usług rynkowych, szczególnie w środowisku wiejskim i turystyce jest nadal niezadowolający. Poza ośrodkami miejskimi, także rozwój przemysłu jest niezauważalny. Poza tym w wielu przypadkach przemysł jest reprezentowany przez przedsiębiorstwa związane z upadającymi branżami i wymaga restrukturyzacji (np. przemysł włókienniczy w Bielsku-Białej). Niska dywersyfikacja działalności gospodarczej po polskiej stronie granicy tworzy strukturę gospodarczą, która nie jest konkurencyjna i podatna na fluktuacje na rynkach.

Po słowackiej stronie regionu przygranicznego znajduje się: 21,8% ogółu podmiotów prawnych (20.318) funkcjonujących w Republice Słowackiej, z których 10.441 to osobowe spółki handlowe, 473 to spółdzielnie, a 15 – przedsiębiorstwa państwowe i komunalne. Spośród 25,5% ogółu osób prowadzących działalność gospodarczą (77.322) w Republice Słowackiej 71.802 to handlowcy, 2.977 pracownicy nieetatowi, a 2.543 samozatrudnieni rolnicy. W obszarze pogranicza funkcjonuje 19,6% przedsiębiorstw (12.335) istniejących w Republice Słowackiej, 12.146 należy do sektora prywatnego, 684 to spółki zagraniczne, a 917 to firmy międzynarodowe. W roku 2000 w powiatach Žilina i Ružomberok osiągnięto najwyższe dochody z działalności przemysłowej, podczas gdy najniższe dochody w tym sektorze odnotowano w powiatach Levoča, Medzilaborce, Turčianske Teplice oraz Stará Ľubovňa.

W regionie Žilina, produkcja przemysłowa koncentruje się głównie w powiatach Žilina, Ružomberok, Liptovský Mikuláš, Martin oraz Dolný Kubín (produkcja masy celulozowej i wyrobów papierniczych oraz produkcja maszyn i sprzętu). Najgorzej rozwiniętą bazą przemysłową dysponują następujące powiaty: Turčianske Teplice, Bytča, Čadca i Námestovo.

Pod względem zatrudnienia, największe ośrodki przemysłowe w regionie Prešov to Prešov i Poprad (produkcja wyrobów spożywczych i napojów, produkcja maszyn i sprzętu, dostawy prądu, gazu, pary i gorącej wody). Północno-wschodnia część regionu pozbawiona jest zaplecza przemysłowego.

W dziedzinie produkcji maszyn proces restrukturyzacji jest zaawansowany (szczególnie w regionie Žilina). Inne branże przemysłu znajdują się pod wpływem ogólnego osłabienia spowodowanego procesem restrukturyzacji oraz zmniejszeniem produkcji. W regionie Prešov w minionym dziesięcioleciu była widoczna wyraźna regresja istniejących przedsiębiorstw produkcyjnych. W największych regionalnych ośrodkach mieszkalnych (Poprad, Prešov) można było zauważyć pewien rozwój działalności przemysłowej.

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw w obszarze polsko-słowackiego pogranicza charakteryzuje się niskim poziomem konkurencyjności i produktywności. Chociaż w wielu powiatach małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) stanowią większość istniejących przedsiębiorstw, ich udział w handlu zagranicznym i inwestycjach jest stosunkowo nieduży. Również inwestycje zagraniczne w tym regionie są niewielkie.

Rozwój MŚP jest blokowany przez brak kapitału, co jest spowodowane niską rentownością przedsiębiorstw mających głównie charakter firm rodzinnych i zatrudniających niewielką liczbę osób.

Współpraca przedsiębiorstw polskich i słowackich może stać się bodźcem do rozwoju tego regionu. W jego wschodnich i zachodnich częściach istnieje także możliwość podjęcia trójstronnych działań w zakresie współpracy (z partnerami z Ukrainy na wschodzie i z Republiką Czeską na zachodzie).

Sytuacja gospodarcza, jakkolwiek trudna, może ulec poprawie w wyniku rozwoju usług, a w szczególności dzięki turystyce. Tradycje przemysłowe i rzemieślnicze mogą stać się dobrą podstawą dla rozwoju małej przedsiębiorczości i przyczynić się do wzbogacenia zakresu usług. Jest to okazja do wprowadzenia produktów flagowych, zakorzenionych w kulturze tego regionu oraz do wykorzystania dobrych skojarzeń z jego cechami.

Pogranicze polsko-słowackie ma wszelkie predyspozycje do skorzystania z nowych tendencji związanych w wypoczynkiem, turystyką, ekoturystyką i agroturystyką.

Bogate środowisko naturalne, pozytywny wizerunek regionu i już istniejąca baza turystyczna otwierają nowe możliwości dla rozwoju turystyki letniej i zimowej. W regionie tym znajdują się krajowe ośrodki sportów zimowych: w Polsce - Zakopane, Bukowina Tatrzańska, Białka Tatrzańska, Zwardoń, Korbiefów, Szczyrk; na Słowacji- Štrbské Pleso, Smokovec, Tatranská Lomnica, Zuberec, Vrátna Dolina, Oščadnica. Warto także wspomnieć o rosnącym znaczeniu ośrodków w Bieszczadach. Jednakże oprócz tych dobrze przygotowanych do turystyki i wypoczynku miejsc, położonych głównie w zachodniej części regionu, są także obszary gdzie ta infrastruktura jest słabo rozwinięta. W obszarze przygranicznym nadal istnieją miejsca, gdzie występuje duży, lecz niewykorzystany potencjał rozwoju turystyki. Dotyczy to w szczególności wschodniej części terenów, gdzie warunki naturalne, budowle historyczne i inne atrakcje turystyczne nadal czekają na odkrycie.

Również ośrodki sanatoryjne w tym obszarze mają szanse na dalszy rozwój. Miejsca takie jak Piwniczna, Szczawnica, Krynica Zdrój, Muszyna, Rabka, Iwonicz-Zdrój, Ustroń, Polańczyk, czy Rymanów w Polsce i Bardejov, Turčianske Teplice, Vyšné Ružbachy, Rajecké Teplice w Słowacji są dobrze znanymi uzdrowiskami. Zakres usług proponowanych w uzdrowiskach przyciąga wiele osób, ale duża konkurencja w tej dziedzinie sprawia, że wykorzystanie możliwości jest utrudnione

Na omawianym obszarze występują także bogate źródła dziedzictwa historycznego i kulturowe, z dużą ilością zabytków architektonicznych, urbanistycznych i krajobrazowych. Najważniejsze z nich znajdują się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO - Spišský hrad – Žehra, Bardejov i Vlkolínec (Słowacja) oraz Kalwaria Zebrzydowska i drewniane kościoły w Dębnie, Sękowej, Binarowej, Bliznem i Haczowie (Polska).

Ponadto międzynarodowe wydarzenia kulturalne i sportowe stanowią istotny wymiar współpracy przygranicznej. Festiwale, konkursy, wystawy, imprezy ludowe przyczyniają się do tworzenia bezpośrednich kontaktów między społecznościami lokalnymi i samorządami Polski i Słowacji.

1.3.3. Rynek pracy

Na obszarze polsko-słowackiego pogranicza sytuacja na rynku pracy jest bardzo trudna. Należy podjąć działania przeciw wysokiemu poziomowi i szczególnie trwałemu charakterowi bezrobocia, zwłaszcza po polskiej stronie granicy.

W Polsce, według danych z dnia 31 grudnia 2002 r., najgorsza sytuacja występowała w podregionie krośnieńsko-przemyskim, gdzie poziom zarejestrowanego bezrobocia wynosił aż 18,2%. W trzech powiatach przekroczył on 20% (bieszczadzki – 27,7%, brzozowski – 22,5% oraz nowosądecki – 22,2%). W podregionie bielsko-bialskim poziom bezrobocia wynosił 13,0%, a w podregionie nowosądeckim - 16,6%.

Po słowackiej stronie pogranicza zarejestrowana stopa bezrobocia wynosiła 19% (podczas gdy według danych słowackiego Krajowego Biura ds. Zatrudnienia na dzień 31 grudnia 2002 r. poziom bezrobocia w całym kraju był równy 17,45%). Poziom bezrobocia w regionie Žilina wynosił 14,74 %. Najniższe bezrobocie odnotowano w powiatach Žilina (10,8%), Bytča (14,02%), Námestovo (14,6%), Liptovský Mikuláš (14,7%). Wysokie bezrobocie występowało w regionie Prešov, osiągając w roku 2002 23%. Najwyższy poziom bezrobocia odnotowano w następujących powiatach: Bardejov (24%), Medzilaborce (27%), Vranov nad Topľou (28%), Sabinov (28,7%), Kežmarok (31,4%).

Według spisu ludności z 2001 roku, region pogranicza zamieszkiwało 27% czynnych zawodowo mieszkańców Słowacji. Aktywnych gospodarczo było 48,7% stałych mieszkańców regionu, a 24% ogółu zatrudnionych w Słowacji mieszkało w omawianym regionie. W porównaniu do średniej dla Słowacji, wyższy odsetek zatrudnionych odnotowano w pierwszym i drugim, zaś niższy – w trzecim sektorze gospodarki.

Istotnym problemem jest wysoki poziom bezrobocia na wsi po polskiej stronie granicy, co wiąże się z wcześniej omówioną strukturą gospodarczą. W niektórych polskich powiatach poważne problemy stwarza także bezrobocie w sektorze przemysłowym. Poprawa sytuacji może być trudna do osiągnięcia także ze względu na fakt, że po słowackiej stronie granicy ludzie są lepiej wykształceni, a więc mają lepszą pozycję konkurencyjną na rynku pracy.

Struktura gospodarcza regionu pogranicza oraz jego stosunkowo niska atrakcyjność dla inwestorów wskazują na to, że trudno będzie stworzyć nowe możliwości zatrudnienia.

1.3.4. Infrastruktura

Na górskich terenach pogranicza polsko-słowackiego koszty budowy i utrzymania sieci infrastruktury są wysokie. Rozproszenie osad w tym regionie również wpływa niekorzystnie na tę sytuację, powodując zwiększenie kosztów infrastruktury komunalnej, telekomunikacyjnej i transportowej. Główne szlaki drogowe i kolejowe położone są w dolinach, w wielu przypadkach bardzo wąskich. Aby poprawić jakość połączeń kolejowych, konieczne są inwestycje w prace, które są trudne technicznie i kosztowne.

Pozytywny wpływ na tę sytuację mogą mieć krajowe i międzynarodowe programy rozwojowe. Obszar ten może skorzystać dzięki tym programom, ze względu na korzystne położenie geopolityczne umożliwiające rozwój transportu tranzytowego. Dotyczy to w szczególności sieci drogowej. Obecnie stan dróg jest niedostosowany do potrzeb regionu, zwłaszcza z punktu widzenia podmiotów gospodarczych, terenów rolnych i działalności turystycznej.

Obszar ten jest uwzględniony w koncepcji Korytarzy Transportowych, połączonych z międzynarodową siecią korytarzy transportowych TEN. Jednym z najważniejszych elementów sieci jest korytarz III po polskiej stronie pogranicza. Jego odpowiednikiem po stronie słowackiej jest korytarz Va, leżący bliżej granicy. Jest tu także korytarz VI - Žilina–Čadca–Zwardoň i dodatkowe korytarze TINA (z Polski na Węgry). Uzupełnieniem korytarzy są drogi i szlaki kolejowe, które przecinają granice z północy na południe.

Po polskiej stronie granicy sieć komunikacyjną uzupełniają połączenia kolejowe Zwardoň - Żywiec-Chabówka - Nowy Sącz - Krosno - Sanok - granica ukraińska, oraz tzw. trasa „podkarpacka” przebiegająca podobnym szlakiem. Po stronie słowackiej w trakcie budowy jest droga szybkiego ruchu w korytarzu Bratislava - Žilina - Prešov - Košice a linia kolejowa jest przebudowywana tak, by pozwalała na

ruch pociągów z prędkością 160 km/godz. Sieć dróg oraz infrastruktura kolejowa wymagają rozwoju i modernizacji, zwłaszcza w kierunku północ-południe, w celu poprawy dostępności regionu.

Sytuacja w branży telekomunikacyjnej w regionie przygranicznym jest nadal niezadowolająca, choć ulega stałej poprawie. Niemniej jednak poziom wykorzystania technologii telekomunikacyjnych do celów biznesowych jest stosunkowo niski.

1.3.5. Ochrona środowiska

Po obu stronach granicy na terenach objętych programem znajdują się cenne obszary przyrodnicze chronione przez prawo. Na obszarach należących do Polski znajduje się 6 parków narodowych oraz tereny objęte ochroną przyrody i krajobrazu. Bieszczadzki Park Narodowy został wpisany na światową listę UNESCO chronionych obszarów biosfery. W słowackiej części pogranicza znajduje się 7 parków narodowych, 6 obszarów chronionego krajobrazu i wiele niewielkich obszarów chronionej przyrody o najwyższym poziomie ochrony. Występują tu także duże obszary chronionej gospodarki wodnej. Zasoby wody powierzchniowej w regionie przygranicznym są duże, a woda jest czysta. Są tu także źródła wód mineralnych i termalnych, które mogą stanowić podstawę do rozwoju ośrodków uzdrowiskowych oraz pełnić funkcję źródła energii. Najważniejsze źródła wód termalnych wykorzystywane w sanatoriach na Słowacji występują w Turčianskich Teplicach, Vyšných Ružbachach, Bardejovie, a w Polsce w Krynicy, Szczawnicy, Ustroniu, Iwoniczu-Zdroju oraz Rymanowie.

Zarówno Polska jak i Słowacja przygotowują się do stworzenia na swoim terytorium sieci ekologicznej Natura 2000. Do dnia przystąpienia tych krajów do Unii, w Komisji Europejskiej powinny zostać złożone listy proponowanych Obszarów o Znaczeniu Wspólnotowym (pSCI). Na tym etapie prac przygotowawczych, listy te omawiane są na poziomie krajowym. Na obszarze polsko-słowackiego pogranicza znajdują się liczne tereny (w Polsce zwłaszcza w rejonie Podkarpacia, a na Słowacji w regionie Žilina), których włączenie do sieci Natura 2000 jest planowane.

Chociaż stan środowiska naturalnego po polskiej stronie granicy jest dużo lepszy niż w wielu innych częściach kraju, nadal jest ono zagrożone z jednej strony przez działalność człowieka, a z drugiej strony przez katastrofy naturalne związane z ukształtowaniem terenu. Zasobom wody może zagrażać rozwój sieci wodociągowej, jeśli nie towarzyszy jej budowa sieci kanalizacyjnej. Jakość wód powierzchniowych na obszarze pogranicza stale się poprawia, ale tempo tego procesu jest zbyt wolne. Erozja gleby na terenach górskich stanowi ważny problem ekologiczny i gospodarczy. Niektóre części tego regionu dotknięte są zanieczyszczeniem przemysłowym, a pewien poziom emisji i zanieczyszczeń dociera tu też z zagranicy.

Nadal na rozpatrzenie czeka kwestia składowisk odpadów niezgodnych z wymogami Unii Europejskiej. Jak dotąd nie wdrożono systemu zbiórki i neutralizacji odpadów. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców oraz problemy finansowe, jakie łącznie przeżywają podmioty gospodarcze, samorządy i osoby fizyczne powodują, że rozwiązanie problemu składowania odpadów jest trudne.

Polsko-słowackie pogranicze, zwłaszcza Podkarpacie, jest bogate w rzeki i źródła rzek co powoduje, że na terenie tym często występują zagrożenia powodziowe. Od wielu lat sytuacja ta pogarsza się względu na wysoki poziom opadów i niszczącą infrastrukturę przeciwpowodziową. W terenach wiejskich powodzie powodują dalsze obniżenie produktywności i tak już ubogich gospodarstw. Jednakże, co typowe dla obszarów górskich, poziom wód w rzekach ulega częstym zmianom. W związku z tym w niektórych okresach w regionie tym występują niedobory zasobów wody, podczas gdy w innych porach terenom tym grozi powódź.

W kontekście ochrony środowiska, ważną kwestią w obszarze pogranicza jest wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, zwłaszcza źródeł odnawialnych.

Niski poziom infrastruktury jest jedną z poważniejszych przeszkód dla rozwoju tych obszarów.

Od roku 1992 po słowackiej stronie granicy odnotowuje się stałe zmniejszanie poziomu substancji zanieczyszczających. Na proces ten znaczący wpływ miała restrukturyzacja przemysłu, której towarzyszyło zmniejszenie zużycia energii oraz minimalizacja nieefektywnej produkcji metalurgicznej. Zanotowano także znaczącą poprawę jakości powietrza wynikającą z wdrożenia nowoczesnych technologii oraz z przejścia na paliwa szlachetne w dużym przemyśle energetycznym oraz w małych, lokalnych elektrociepłowniach. Zanieczyszczenie nadal wiąże się ze źródłami w regionie górnego Vah (Martin, Ružomberok, Žilina), oraz z zanieczyszczeniem związanym z ruchem samochodowym w korytarzu transportowym w Považie. Znaczny poziom skażenia powietrza występuje w powiatach we wschodniej części tego obszaru, gdzie duże znaczenie odgrywa przemysł chemiczny (Humenné, Vranov nad Topľou).

Jakość wody w rzekach jest nadal niezadowalająca. W górze rzeki Vah wody można zaliczyć do II-III klasy jakości (wody czyste do zanieczyszczonych). Rzeka Topľa należy do wód zanieczyszczonych. Odnotowuje się znaczący spadek jakości, jeśli chodzi o wskaźniki poziomu natlenienia, zatem wody rzeki klasyfikuje się do IV klasy (silne zanieczyszczenie wody). Okresowy spadek jakości wody odnotowuje się w związku z wpływem przemysłu chemicznego w mieście Vranov nad Topľou.

Degradacja gruntów wynikająca z procesów erozyjnych jest jednym z problemów tutejszego rolnictwa. Erozja wodna powoduje spadek naturalnej żyzności gleby, szkody w pokrywie roślinnej, skażenie cieków wodnych i zatykanie zbiorników wodnych. Największe szkody spowodowane erozją można dostrzec na ornych terenach rolniczych we wschodniej części regionu przygranicznego (Humenné, Vranov nad Topľou, Snina, Svidník).

W przeszłości nawozy sztuczne i pestycydy chemiczne powodowały zwiększoną penetrację zewnętrznych substancji toksycznych do łańcucha pokarmowego, ale według wyników słowackiego systemu monitorowania gruntów obecnie większość regionów przygranicznych można zaklasyfikować do kategorii gruntów nieskażonych lub o niskim poziomie skażenia. W rolnictwie przyjęto podejście ekologicznego zarządzania gruntami.

Ilość odpadów komunalnych wykazuje niewielki wzrost. Z analizy zarządzania odpadami komunalnymi wynika, że większość odpadów tego rodzaju jest usuwana poprzez składowanie zgodnie z przepisami (włącznie z aspektami ochrony środowiska), w tym także segregacja odpadów. Zmniejszenie ilości odpadów przemysłowych wiąże się z restrukturyzacją przemysłu, zmianami technologicznymi i wtórnym przetwarzaniem surowców. Największym problemem w Republice Słowackiej jest sposób zarządzania odpadami niebezpiecznymi (w szczególności odpadami medycznymi). Na rozpatrzenie także nadal czekają kwestie związane z usunięciem skażenia ze starych składowisk odpadów, a także rekultywacja składowisk odpadów przemysłowych.

1.3.6. Oświata

Polska część regionu wymaga rozwoju szkolnictwa, ośrodków kształcenia ustawicznego i ośrodków szkoleniowych. Wsparcie dla inwestycji w dziedzinie edukacji i sportu umożliwi zmodernizowanie szkół i stworzenie lepszych warunków do nauki i rozwoju fizycznego uczniów.

Odnotowany w ostatnich latach dynamiczny wzrost liczby studentów powoduje konieczność ponoszenia nowych inwestycji mających na celu stworzenie nowych pomieszczeń dydaktycznych, laboratoriów i internatów. Infrastruktura akademicka musi przejść proces usprawnień, tak aby poprawić jakość oświaty dostępnej dla miejscowej ludności.

Region może odnieść korzyści także dzięki dalszej współpracy ośrodków kształcenia, a także dzięki intensyfikacji stosunków między polskimi i słowackimi instytucjami kształcenia wyższego i ośrodkami badawczymi. Współpraca Instytutu Filologii Słowiańskich Uniwersytetu Śląskiego oraz instytutów badawczych w Bratysławie, Prešovie i Banskej Bystrzycy, a także Uniwersytetu Jagiellońskiego i innych szkół wyższych z Krakowa z podobnymi instytucjami w Koszycach, Žilinie i Bratysławie stanowią dobry przykład. Również szkoły średnie z Małopolski współpracują ze swoimi słowackimi odpowiednikami. Mniejszość słowacka w Polsce może uczyć się języka słowackiego (np. w Jabłonce) oraz kultywować swoje zwyczaje (np. Towarzystwo Słowackie w Polsce).

Wszystkie wyżej wymienione rodzaje kontaktów powinny służyć kształceniu ludzi zdolnych do pracy po obu stronach granicy.

Struktura wykształcenia społeczeństwa w słowackiej części regionu pogranicza znajduje swoje odzwierciedlenie w danych za rok 2001 dotyczących mieszkańców powyżej 15 roku życia: 12% z nich posiada wykształcenie podstawowe, 38% ma wykształcenie średnie i zawodowe bez dyplomu, 38% wykształcenie średnie z dyplomem, a 11% wykształcenie wyższe (akademickie). W porównaniu z rokiem 1991 nastąpiło wyraźne zmniejszenie liczby osób z wykształceniem podstawowym, podczas gdy zwiększyła się liczba mieszkańców posiadających wykształcenie zawodowe, średnie i wyższe.

Wykształcenie wyższe po słowackiej stronie zapewniają następujące instytucje: Uniwersytet Žilinski w Žilinie, Uniwersytet Prešovski w Prešovie, Wydział Technik Przemysłowych Politechniki Koszyckiej z oddziałem w Prešovie, Uniwersytet Katolicki w Ružomberoku oraz Akademia Wojskowa w Liptovským Mikulášu. Ponadto zamiejscowe wydziały uniwersytetów zapewniają wykształcenie licencjackie w Spišskiej Kapitule, Popradzie, Martinie, Prešovie, Dolným Kubínie, Ružomberoku, Trstenie.

1.3.7. Podsumowanie

- Polsko-słowacki region przygraniczny jest terenem charakteryzującym się ciekawymi krajobrazami, a także bogatym w walory przyrodnicze i kulturowe, które stanowią podstawę dla rozwoju turystyki i usług pokrewnych;
- PKB na jednego mieszkańca jest poniżej średniej krajowej zarówno po polskiej, jak i słowackiej stronie granicy;
- Wiele powiatów w tym regionie cechuje wysoka stopa bezrobocia, w niektórych przypadkach wyższa od średniej krajowej;
- Struktura gospodarcza regionu wymaga przekształceń, w szczególności należy zwiększyć znaczenie usług;
- W regionie problemem jest niedostatecznie rozwinięta i/lub zniszczona infrastruktura techniczna, która wpływa na jakość życia oraz dostępność i atrakcyjność regionu dla turystów i inwestorów;
- Choć stan środowiska naturalnego uległ poprawie w ciągu ostatniego dziesięciolecia, w dziedzinie ochrony środowiska nadal pozostaje wiele do zrobienia.

1.4. Analiza SWOT

Dziedzina	MOCNE STRONY	MOŻLIWOŚCI
Zaludnienie / struktura demograficzna	<ul style="list-style-type: none"> • Podobna kultura i tradycja po obu stronach granicy. • Podobieństwo języków polskiego i słowackiego. • Korzystna sytuacja demograficzna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój programów na rzecz przeciwdziałania zjawiskom patologii społecznej. • Potencjał do dalszej współpracy przygranicznej w dziedzinie kultury, opieki zdrowotnej (uzdrowiska) i zintegrowanych systemów ratownictwa.
Cechy krajobrazu / ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Unikalna wartość środowiska naturalnego, chronione obszary o międzynarodowym znaczeniu i atrakcyjności. • Pozytywny wizerunek terenów kojarzony z dobrą jakością środowiska naturalnego, specyficznym krajobrazem, architekturą i tradycjami ludowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnące znaczenie środowiska w kontekście oczekiwań społecznych i wymogów UE. • Naturalne warunki są wyjątkowo sprzyjające dla rozwoju turystyki i działalności rekreacyjnej.
Struktura gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> • Bogate lokalne zasoby surowców, głównie dla budownictwa • Dobre warunki do handlu międzynarodowego i współpracy gospodarczej (także trójstronnej – na wschodzie z Ukrainą, na zachodzie z Republiką Czeską). • Zachowanie naturalnych metod w rolnictwie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz mikro-przedsiębiorstw tworzy alternatywne źródło dochodów dla miejscowej ludności. • Rozwój turystyki jako skutek poprawy oferty turystycznej. • Tradycyjne rzemiosło i przemysł mogą stanowić podstawę dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.
Rynek pracy/oświata	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie koszty pracy. • Współpraca przygraniczna między uniwersytetami i instytucjami naukowymi. • Zauważalne trendy społeczne w kierunku zdobywania wyższego poziomu wykształcenia, nowych kwalifikacji i doskonalenia zawodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość utworzenia nowych miejsc pracy w wyniku rozwoju usług turystycznych, szczególnie dla kobiet. • Potencjał do bliższej współpracy przygranicznej w dziedzinie nauki, badań i oświaty. • Rozwój wyższych uczelni.
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • Korzystne położenie geopolityczne dla tranzytowego transportu pasażerów i towarów. • Istnienie międzynarodowych europejskich korytarzy i rozwiniętej, regionalnej sieci transportowej. • Dostępność terenów wyposażonych w podstawową infrastrukturę. 	<ul style="list-style-type: none"> • Krajowe i międzynarodowe programy rozwoju infrastruktury. • Potencjał do współpracy i koordynacji transgranicznej działalności transportowej. • Rozwój infrastruktury informatycznej i komunikacyjnej.

DZIEDZINA	SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
Ludność/struktura demograficzna	<ul style="list-style-type: none"> • Ujemny wskaźnik migracji netto. • Pauperyzacja mieszkańców (w niektórych rejonach). 	<ul style="list-style-type: none"> • Malejąca aktywność społeczno-gospodarcza ludności, wzrost bierności i apatii. • Migracja młodszego pokolenia do innych regionów, które oferują lepsze warunki życia • Rozwój grup stanowiących margines społeczny.
Cechy krajobrazu/ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Niska świadomość ekologiczna. • Niedostateczna liczba zakładów oczyszczania ścieków i ich mocy przerobowych. • Konflikt pomiędzy działalnością społeczno-gospodarczą, a wymogami środowiskowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczne fundusze na ochronę dóbr przyrodniczych. • Zagrożenie powodziowe. • Degradacja zasobów naturalnych w wyniku procesów urbanizacyjnych oraz produkcji rolnej i przemysłowej.
Struktura gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> • Struktura gospodarcza o przewadze działalności rolnej oraz duża ilość gospodarstw po polskiej stronie granicy. • Niekonkurencyjna struktura gospodarcza podatna na zmiany sytuacji rynkowej. • Niedostateczny poziom usług dla przedsiębiorstw i instytucji wspierania przedsiębiorczości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy z restrukturyzacją rolnictwa i przemysłu. • Niedostateczna liczba inwestorów zainteresowanych tymi rejonami.
Rynek pracy/oświata	<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo wysoki poziom bezrobocia (często o charakterze strukturalnym). • Niski poziom kwalifikacji pracowników. • Niewielka oferta nowych miejsc pracy (głównie we wschodniej części regionu). 	<ul style="list-style-type: none"> • Odpływ wysoko wykwalifikowanych mieszkańców. • Wzrost poziomu długotrwałego bezrobocia wraz ze wszystkimi negatywnymi skutkami.
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca infrastruktura transportowa i niska jakość istniejącej infrastruktury. • Brak rozwiniętego systemu wodociągowego, sieci kanalizacyjnej i systemu utylizacji odpadów. • Słabo rozwinięta infrastruktura w rejonach wiejskich, szczególnie wzdłuż granicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opóźnienia w realizacji programów rozwoju infrastruktury transportowej, zwłaszcza programów o międzynarodowym znaczeniu oraz wysokie koszty inwestycji. • Coraz wyraźniejszy prowincjonalny charakter południowo-wschodniej części regionu. • Negatywny wpływ rozwoju transportu na cenne środowisko naturalne, rezerваты przyrody i obszary chronione.

1.5. Strategia wspólnego rozwoju i spójność z innymi programami

1.5.1. Doświadczenia związane z przedsięwzięciami przygranicznymi

Stosunki pomiędzy polskimi i słowackimi społecznościami w regionie pogranicza – wynikające w naturalny sposób z sąsiedztwa, podobieństwa języków oraz tradycji – w latach 1990-tych uległy intensyfikacji. Zmiany polityczne i gospodarcze w obu krajach sprawiły, że do wspólnych przedsięwzięć przygranicznych, dotąd koncentrujących się na turystyce, kulturze i sporcie, doszły nowe elementy. Utworzenie Euroregionów Karpackiego (w 1994 r.), Tatrzańskiego (w 1993 r.) i później Beskidzkiego (w 2000 r.) przyczyniło się do zacieśnienia współpracy, w tym także między małymi i średnimi przedsiębiorstwami. Wiele z tych działań było wspieranych przez środki finansowe z UE.

1.5.2. Program CBC Phare

Zgodnie z rozporządzeniem Komisji Nr 2760/98 (art. 3), polsko-słowacki program współpracy przygranicznej Phare ma na celu promowanie współpracy regionów pogranicza z sąsiednimi regionami położonymi po drugiej stronie granicy. Program wspiera starania podejmowane w tych regionach w celu pokonania konkretnych problemów rozwojowych, wynikających, między innymi, z ich stosunkowej izolacji w ramach gospodarki krajowej, w interesie miejscowej ludności oraz w sposób zgodny z zasadami ochrony środowiska. Promuje działania na rzecz stworzenia sieci współpracy po obu stronach granicy oraz utworzenia powiązań pomiędzy tymi sieciami i szerszymi sieciami wspólnotowymi.

Konkretne cele programu Phare CBC obejmują: wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, ogólne ożywienie gospodarki po obu stronach granicy, rozwiązanie problemów związanych z zanieczyszczeniem środowiska i niedostateczną infrastrukturą, poprawę jakości życia oraz utworzenie sieci współpracy po obu stronach granicy.

Program Phare CBC został wprowadzony w życie w roku 2000. W latach 2001, 2002 i 2003 wdrożono jego kolejne edycje. W ramach programu realizowane są trzy komponenty.

1. Wspólny Fundusz Małych Projektów wspierający „miękkie” projekty w zakresie promocji demokracji lokalnej, rozwoju gospodarki i turystyki, kultury, ekologii, opieki zdrowotnej, informatyzacji i komunikacji. W ramach edycji Phare CBC z roku 2000, około 300.000 EUR po polskiej stronie granicy oraz podobna kwota po słowackiej stronie zostały przyznane na potrzeby tego komponentu, w edycjach z lat: 2001, 2002 i 2003 fundusz ma wynosić 400.000 EUR dla każdej ze stron. Wspólny Fundusz Małych Projektów jest wdrażany w ramach Euroregionów: Karpackiego, Beskidy i Tatry (PL)
- Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych, planowany w ramach edycji programu z lat 2000 i 2003, ma na celu wsparcie małych projektów infrastrukturalnych o znaczeniu transgranicznym. Dąży on do zlikwidowania nierówności w rozwoju infrastruktury komunalnej oraz do wspierania infrastruktury ochrony środowiska. W ramach edycji programu Phare CBC z roku 2000 przyznano 254.000 EUR dla tego komponentu po polskiej stronie granicy i 176.000 EUR po słowackiej stronie granicy. W ramach edycji programu z roku 2003 na rzecz funduszu przyznano 3,6 mln EUR po obu stronach granicy.
- Duże projekty infrastrukturalne – w ramach edycji programu na lata 2000, 2001 i 2002 Komisja zatwierdziła 6 dużych projektów po każdej stronie granicy.
- W Polsce, w ramach edycji programu Phare CBC z roku 2000 przyznano 4 mln EUR, z czego 3,9 mln EUR zakontraktowano.

- W ramach Wspólnego Funduszu Małych Projektów 94% z przyznanych 346.000 EUR zostało zakontraktowane. W Polsce wkład własny wyniósł 120.000 EUR. W sumie zrealizowano 26 projektów.
- Wsparcie programu Phare CBC dla dużych projektów infrastrukturalnych wyniosło 3,350 mln EUR. Zrealizowano 2 projekty: „Modernizacja drogi Radoszyce-Palota” (1,7 mln EUR) oraz „Budowa mostu granicznego Leluchów-Circ wraz z drogą dojazdową” (1,65 mln. EUR).
- W Republice Słowackiej, w ramach edycji programu Phare CBC z roku 2000 przyznano 4 mln EUR, z czego 3,99 mln EUR zakontraktowano
- W ramach Wspólnego Funduszu Małych Projektów wspierających „miękkie” projekty w ramach PHARE CBC, przyznano 400.000 EUR, z czego zakontraktowano 100%, przy 40.000 EUR współfinansowania. W sumie zrealizowano 20 projektów.
- Wsparcie programu Phare CBC dla dużych projektów infrastrukturalnych wyniosło 3,5 mln EUR. Zrealizowano dwa duże projekty – „Droga Radoszyce / Palota” (2 mln EUR) i „System kanalizacji w Polhorance” (1,5 mln EUR).

Z dotychczasowych doświadczeń związanych z realizacją programu PHARE CBC, wynika, że w większości przypadków problemy związane z rozwojem obszarów przygranicznych można rozwiązać przy użyciu mniejszych środków finansowych. Poziom 2 mln EUR przyjęty w ramach programu PHARE stanowił w niektórych przypadkach poważną przeszkodę, ponieważ wielokrotnie uzyskanie odpowiedniego współfinansowania na poziomie krajowym nie było możliwe. Po przystąpieniu do UE duże projekty infrastrukturalne będą z zasady wdrażane w ramach Funduszu Spójności oraz głównych programów EFRR. Wsparcie finansowe przyznane w ramach programu INTERREG III A PL-SK powinno być przeznaczone na większą liczbę mniejszych projektów. Wspólny Fundusz Małych Projektów okazał się być bardzo atrakcyjny dla społeczności lokalnych, co wpłynęło na lepsze zrozumienie i stworzenie podstawy do dalszej współpracy. Te dobre doświadczenia należy kontynuować w ramach programu INTERREG III A.

Dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu programu PHARE CBC wskazują także, że aspekty finansowe realizacji projektu stanowią dużą trudność dla wielu beneficjentów. Zatem oprócz częstych szkoleń dla wnioskodawców, należy przygotować podręczniki i instrukcje dotyczące kwalifikowania się wydatków do programu INTERREG III A PL-SK zanim ogłoszone zostanie zaproszenie do składania wniosków. Podczas wdrażania programu INTERREG III A PL-SK ewaluacji wniosków zostanie poświęcona należyta uwaga. Doświadczenia z programu Phare CBC wskazują, że właściwa ocena techniczna, w oparciu o szczegółowe kryteria, w połączeniu z pracą ekspertów odgrywają najistotniejszą rolę dla skuteczności zarządzania programem.

W ostatnim okresie, współpraca przygraniczna wyrażała się także poprzez wspólne prace nad Strategią Rozwoju Przestrzennego Obszaru Pogranicza Polsko-Słowackiego prowadzonych pod przewodnictwem słowackiego Ministerstwa Środowiska i polskiego Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast (2000 r.). Aspekt przestrzenny został także uwzględniony w projekcie INTERREG III B CADSES „VISION PLANET” przy czynnym uczestnictwie polskiego Rządowego Centrum Studiów Strategicznych oraz Ministerstwa Środowiska Republiki Słowackiej. Jednym ze skutków projektu było określenie Karpackiego Obszaru Rozwoju jako jednego z terenów przyszłych działań, na którym powinna się skupić współpraca międzynarodowa.

1.5.3. Wspólna strategia transgraniczna

Uwzględniając doświadczenia wyniesione z dotychczasowej współpracy przygranicznej, szczególnie w ramach Phare-CBC, oraz w związku z wynikami analizy socjoekonomicznej, sformułowano następujące zalecenia:

- Możliwości finansowe proponowane zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej w sprawie inicjatywy INTERREG III powinny być racjonalnie wykorzystane, co oznacza, że wspierane działania powinny być wyraźnie powiązane z celami ogólnymi programu oraz różne od działań finansowanych w ramach innych instrumentów unijnych i krajowych w zakresie ich wpływu na tereny przygraniczne;
- Należy skoncentrować się na wspólnych inicjatywach oraz współpracy osób z obszarów po obu stronach granicy na wszystkich etapach przygotowania i realizacji projektu, tak aby przyczynić się do lepszej integracji społecznej terenów pogranicza.

Ogólnym celem wspólnej strategii jest:

Wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturowego polsko-słowackiego pogranicza.

Priorytety i działania tego programu mają na celu wykorzystanie mocnych stron i możliwości regionu przygranicznego do celów wspólnego rozwiązywania głównych problemów.

Zgodnie z celem ogólnym, dokument programowy ma na celu wspieranie poniższych celów strategicznych współpracy w regionie przygranicznym:

- Promowania rozwoju infrastruktury (technicznej, komunikacyjnej i środowiskowej), zorientowanej na integrację przestrzenną oraz lepszą dostępność i atrakcyjność dla inwestorów i turystów;
- Promowania transgranicznej współpracy społeczno-gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem działań przyczyniających się do rozwoju turystyki, wspierania przedsiębiorczości i zrównoważonego rozwoju rynku pracy.

Podczas realizacji celów strategicznych konieczne jest uwzględnienie poniższych aspektów:

- Stworzenia wspólnej wizji zintegrowanej gospodarki regionalnej, spójności społecznej i stosunków dobrosąsiedzkich;
- Stabilnego wzrostu po obu stronach granicy
- Konserwacji przyrody i ochrony dziedzictwa kulturowego
- Potrzeb lokalnych grup społecznych.

1.5.4. Wskaźniki na poziomie programu

Program skupia się na współpracy transgranicznej zmierzającej do rozwiązania problemów dotyczących niedostatecznego rozwoju infrastruktury oraz niedostatecznego poziomu usług, szczególnie w dziedzinie turystyki. Celem jest intensyfikacja rozwoju gospodarczego tego regionu poprzez stymulowanie aktywności społeczności lokalnych oraz podnoszenie poziomu świadomości na temat możliwości związanych z rozwojem współpracy transgranicznej.

W tym celu zaleca się monitorowanie, na poziomie programu, takich wskaźników jak:

- liczba wspieranych projektów transgranicznych,
- liczba partnerów zaangażowanych w mikroprojekty,
- poziom zaangażowania partnerów polskich i słowackich (jakość partnerstwa).

1.5.5. Koordynacja celów strategicznych z innymi politykami rozwoju regionalnego

Cel ogólny, a także cele strategiczne programu są skoordynowane z podstawowymi dokumentami dotyczącymi rozwoju w obu krajach – Narodowymi Planami Rozwoju (NPR).

Celem strategicznym polskiego NPR na lata 2004-2006 jest rozwój gospodarki konkurencyjnej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości oraz wspieranie długofalowego i harmonijnego rozwoju, zapewniającego wyższy poziom zatrudnienia i lepszą spójność społeczną, gospodarczą i przestrzenną z państwami UE na szczeblu regionalnym i krajowym. W tym celu stworzono programy operacyjne, które wiążą się z następującymi osiami rozwoju:

- promowaniem konkurencyjności przedsiębiorstw (współfinansowanym przez EFRR),
- rozwojem zasobów ludzkich i poziomu zatrudnienia (współfinansowanym przez EFS),
- tworzeniem warunków do inwestowania, zrównoważonego rozwoju i integracji przestrzennej (współfinansowanym przez EFRR),
- transformacją strukturalną w rolnictwie i rybołówstwie, rozwojem obszarów wiejskich (współfinansowanym przez EFOiGR oraz FWIR),
- zwiększaniem możliwości rozwoju regionalnego i przeciwdziałaniem marginalizacji niektórych obszarów (współfinansowanym przez EFRR, EFS).

Głównym celem słowackiej polityki regionalnej, określonym w NPR jako cel długofalowy jest zapewnianie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego Republiki Słowackiej.

W wyniku analizy obecnej sytuacji oraz w oparciu o znajomość warunków wstępnych zaproponowano następujący cel strategiczny dla NPR na lata 2004-2006:

Wspieranie, poprzez przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju we wszystkich regionach, takiego wzrostu PKB, który pozwoli Republice Słowackiej na osiągnięcie do roku 2006 poziomu przekraczającego 50% średniej unijnej PKB na osobę.

Priorytety NPR będą wdrażane za pomocą 4 oddzielnych Programów Operacyjnych; każdy z nich będzie finansowany przez jeden z funduszy strukturalnych. Wspomniane Programy Operacyjne to: Przemysł i Usługi (EFRR); Zasoby Ludzkie (ESF); Rolnictwo i Rozwój Wsi (EFOiGR) oraz Infrastruktura Podstawowa (EFRR).

Słowackie cele strategiczne NDP zostaną osiągnięte poprzez stworzenie 3 osi rozwoju, takich jak:

- Wzrost Gospodarczy i Konkurencyjność
- Zatrudnienie
- Zrównoważony Rozwój Regionalny

Strategia określa 4 priorytety dla ogólnego rozwoju Słowacji na lata 2003-2006. Są to: „Konkurencyjność”, „Zatrudnienie”, „Rolnictwo i Rozwój Wsi” oraz „Infrastruktura Podstawowa”.

Oprócz Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III, zarówno Polska jak i Słowacja będą w latach 2004-2006 brać udział w inicjatywie EQUAL.

Niniejszy dokument programowy określa cele zgodne z celami wyżej wymienionych krajowych dokumentów strategicznych Polski i Słowacji. Polsko-słowacki program INTERREG III A będzie powiązany z:

- programami Celu 1 i Funduszem Spójności – w zakresie wspierania rozwoju gospodarczego, rozwoju zatrudnienia, przedsiębiorczości; jednakże w przypadku programu polsko-słowackiego, wymiar przygraniczny tych działań będzie

najistotniejszym kryterium wyboru. Działania współfinansowane z Funduszu Spójności przyczynią się do rozwoju i modernizacji transportu oraz infrastruktury ochrony środowiska, za cel strategiczny stawiając poprawę spójności rozszerzonej Unii Europejskiej. Finansowane projekty powinny mieć zdecydowany wpływ na poprawę warunków rozwoju transportu i jakości środowiska, tak więc ich wartość powinna być znaczna (nie mniej niż 10 mln EUR wg. polskiej strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006). W ramach Priorytetu 1 programu INTERREG III A Polska – Republika Słowacka wybrano dwa działania dotyczące wyżej wymienionych sfer, jednak rodzaj i charakter projektów są całkowicie odmienne i nie zachodzi ryzyko, że będą się one zazębiać. W przypadku inwestycji w dziedzinie transportu, projekty współfinansowane z Funduszu Spójności będą skoncentrowane na modernizacji linii kolejowych, budowie autostrad i dróg szybkiego ruchu a także dróg krajowych. Przedsięwzięć tych nie można współfinansować z programu INTERREG III A Polska—Słowacja, ponieważ ewentualne inwestycje muszą mieć wymiar lokalny lub regionalny i zawsze wykazywać wpływ na region przygraniczny. Środki finansowe przyznane dla programu INTERREG nie pozwalają na realizację dużych projektów w tej dziedzinie, finansowanie działania powinny stanowić uzupełnienie już istniejącej lub planowanej infrastruktury transportowej oraz wpływać na lepszą dostępność obszarów przygranicznych, zwłaszcza z myślą o rozwoju turystyki i poprawie warunków rozwoju gospodarczego. W kwestii infrastruktury ochrony środowiska, minimalna wartość projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności (10 mln EUR) to główna różnica w porównaniu do programów współfinansowanych przez EFRR w Polsce (projekty o wartości poniżej 10 mln EUR), zatem duże inwestycje w tej dziedzinie nie są kwalifikowalne w programie INTERREG.

W przeciwieństwie do inwestycji współfinansowanych z Funduszu Spójności, projekty wspierane w ramach programów Celu 1 EFRR są podobne do projektów wdrażanych w ramach programów INTERREG III. W celu stworzenia wyraźnego rozróżnienia obu rodzajów projektów, określono szczegółowe kryteria dla projektów współpracy transgranicznej:

- Wdrażane projekty powinny mieć na celu rozwiązywanie wspólnych problemów hamujących rozwój terenów pogranicza,
  - Inwestycje infrastrukturalne z zakresu transportu powinny mieć charakter lokalny i przyczyniać się do rozwoju bezpośrednich kontaktów między społecznościami po obu stronach granicy,
  - Inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska powinny prowadzić do poprawy jakości środowiska na obszarach przygranicznych, wyniki inwestycji muszą być widoczne po obu stronach granicy,
  - Wszystkie projekty infrastrukturalne muszą wykazywać wyraźny wpływ transgraniczny, w przypadku inwestycji wdrażanych tylko po jednej stronie granicy należy udowodnić ich pozytywny wpływ na regiony w sąsiednim kraju,
  - Projekty muszą być zgodne z celami programu, szczególnie w zakresie ich wkładu w rozwój społeczno-gospodarczy polsko-słowackiego obszaru przygranicznego (np. dzięki rozwojowi turystyki).
- programami rozwoju obszarów wiejskich – w zakresie wysiłków zmierzających do poprawy dostępności terenów wiejskich, rozwoju agroturystyki, itp.; projekty w ramach INTERREG III A Polska - Republika Słowacka będą miały charakter uzupełniający przedsięwzięcia, których finansowanie jest planowane z EFOiGR, będą się one jednak koncentrować na działaniach o wyraźnym znaczeniu i wpływie transgranicznym.
  - Krajową Strategią Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich (Polska) oraz Krajowym Planem Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2002-2003 (Słowacja), w oparciu o Krajowy Plan Zatrudnienia oraz inicjatywę EQUAL – w zakresie starań zmierzających do stworzenia nowych miejsc pracy, szczególnie w turystyce i usługach oraz oświacie; zastosowanie będzie tutaj miała zasada równych szans;

- instrumentami przedakcesyjnymi (PHARE-CBC, PHARE, ISPA, SAPARD) – w zakresie wykorzystania doświadczeń zgromadzonych podczas realizacji tych programów; wszystkie wyżej wymienione instrumenty miały na celu rozwiązywanie problemów, które na mniejszą skalę dotyczą programu INTERREG III A Polska - Republika Słowacka, jednakże ograniczenia finansowe oraz konieczność skoncentrowania się na wspólnych działaniach powodują, że program ten będzie odmienny; niemniej jednak przy uruchamianiu programu Interreg III A Polska - Republika Słowacka należy podjąć działania zapobiegające podwójnemu finansowaniu i dublowaniu prowadzonych prac.
- koncepcją zrównoważonego rozwoju – program jest zorientowany na ochronę środowiska ponieważ walory przyrodnicze polsko-słowackiego pogranicza mogą odegrać istotną rolę w przyciąganiu turystów i inwestorów; ocena wpływu na środowisko naturalne jest częścią oceny ex-ante, będzie także uwzględniana w trakcie oceny poszczególnych wniosków;
- konkurencyjność - program będzie zgodny w odpowiednimi przepisami (patrz: rozdział 3.4).

Instytucja Zarządzająca, we współpracy ze słowacką Instytucją Krajową, ponosi całościową odpowiedzialność za unikanie podwójnego finansowania i dublowania działań. Krajowe porozumienia w sprawie wdrożenia programów finansowanych ze środków UE wpływają na ułatwienie tego zadania. Programy Celu 1 oraz INTERREG III A Polska - Republika Słowacka są nadzorowane w obu krajach przez te same ministerstwa, tzn. Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w Polsce oraz Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego w Republice Słowackiej. W ramach polskiego Ministerstwa istnieje Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, który koordynuje programy współfinansowane z funduszy strukturalnych. W słowackim Ministerstwie Budownictwa i Rozwoju Regionalnego za zadania te odpowiada Dział Koordynacji Instrumentów Strukturalnych. Ministerstwa ściśle współpracują z innymi instytucjami odpowiedzialnymi za środki publiczne, zarówno na szczeblu krajowym jak i regionalnym. Przedstawiciele regionów będą zaangażowani w ocenę jakościową projektów, a do ich obowiązków będzie należała kontrola zgodności i skoordynowania z programami i strategiami rozwoju regionalnego oraz informowanie o ewentualnych dublowanych działaniach. Także skład Komitetu Sterującego będzie przyczyniał się do unikania podwójnego finansowania oraz nakładania się na siebie programów UE, które wymieniono wyżej..

1.6. Priorytety i krótki opis działań

Ze względu na różnice istniejące między regionami i wewnątrz nich, na obszarach objętych programem poniżej opisane priorytety i działania mają dość szeroki zakres. Struktura gospodarcza po słowackiej stronie granicy, z dominującym udziałem sektora usług, różni się od strony polskiej, gdzie dominuje rolnictwo. Nawet po polskiej stronie sytuacja w poszczególnych obszarach jest bardzo zróżnicowana (np. w przemysłowej części podregionu bielsko-bialskiego). Występują także znaczne różnice w gęstości zaludnienia i poziomie wykształcenia. W oparciu o wspólną diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze pogranicza polsko-słowackiego określono wspólne priorytety strategiczne, które znalazły odbicie w proponowanym programie. W programie powinno uczestniczyć wiele instytucji z różnych części pogranicza reprezentujących różne dziedziny.

Poniższy opis koncentruje się na priorytetach programu, szczegóły dotyczące poszczególnych działań będą opisane w Uzupelnieniu Programu.

PRIORYTET 1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY

Region pogranicza polsko-słowackiego wymaga znaczących inwestycji, które pozwolą rozbudować i usprawnić obecnie zaniedbaną infrastrukturę. Stosowne inwestycje będą współfinansowane głównie ze środków Funduszu Spójności lub programów Celu 1, jednakże współpraca transgraniczna w ramach INTERREG może okazać się doskonałym narzędziem przygotowania wspólnych programów na rzecz rozwoju infrastruktury służącej ludności po obu stronach granicy, a zatem wykorzystywanej w sposób bardziej efektywny. Rozwój ten będzie odbywał się na dwóch płaszczyznach: infrastruktury technicznej i komunikacyjnej oraz infrastruktury ochrony środowiska.

Głównym celem wzmocnienia infrastruktury jest zwiększenie konkurencyjności regionu pogranicza oraz poprawa warunków dla rozwoju biznesu i turystyki. Zwiększenie wydatków na infrastrukturę transportową może wpłynąć na poprawę dostępności obszarów położonych z dala od krajowych ośrodków rozwoju. Przedsięwzięcia te powinny umożliwić wykorzystanie dogodnego położenia geograficznego, opisanego powyżej jako jedna z głównych mocnych stron tego regionu, dla rozwoju transportu tranzytowego.

Podczas planowania inwestycji związanych z infrastrukturą w regionie polsko-słowackiego pogranicza, pod uwagę zostaną wzięte warunki środowiskowe, tym bardziej, że rozwój działalności gospodarczej, zwłaszcza w dziedzinie turystyki, zależy w dużym stopniu od zachowania bogactwa walorów naturalnych. Wspólne przedsięwzięcia w celu poprawy infrastruktury ochrony środowiska, które mają być finansowane w ramach tego Priorytetu, powinny istotnie przyczynić się do zrównoważonego rozwoju regionu przygranicznego.

Oczekiwane skutki to:

- wyeliminowanie głównych „wąskich gardeł” lub brakujących połączeń w lokalnej, przygranicznej sieci drogowej, które hamują rozwój stosunków społecznych i gospodarczych, w tym handlu, ograniczonych nie tylko przez istniejące granice międzypaństwowej, ale także na skutek trudnych warunków przyrodniczych,
- ułatwienie dostępu do niektórych miejsc w celu poprawy warunków rozwoju gospodarczego, w tym warunków prowadzenia działalności handlowej,
- zachowanie i ochrona bogatego dziedzictwa przyrodniczego na tym obszarze, poprzez dalsze działania na rzecz zmniejszania zanieczyszczenia środowiska, które będzie odczuwalne po obu stronach granicy,
- wspólne lub skoordynowane plany i programy dla rozwoju infrastruktury w regionie przygranicznym.

Działania, które będą realizowane w ramach tego Priorytetu zostaną szczegółowo opisane w Uzupełnieniu Programu.

DZIAŁANIE 1: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I KOMUNIKACYJNA

Zgodnie z opisem sytuacji społeczno-gospodarczej, region pogranicza wymaga wybudowania nowych oraz modernizacji istniejących już połączeń drogowych i kolejowych. Ze względu na ograniczone zasoby, program nie obejmuje dużych inwestycji. Promowane będą działania na mniejszą skalę, dążące głównie do poprawy bezpośrednich połączeń między słowackimi i polskimi partnerami lub do poprawy dostępności konkretnego terenu do celów gospodarczych i turystycznych. Ponadto należy przygotować wspólne plany i programy na rzecz rozwoju

infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, aby stworzyć spójny system transgraniczny. Można promować nowe rozwiązania w dziedzinie transportu multimodalnego. Przygotowywane będą także stosowne studia lub koncepcje dotyczące większych inwestycji infrastrukturalnych o znaczeniu transgranicznym, w tym związane z połączeniami z korytarzami transportowymi. Same inwestycje mogą być realizowane w ramach innych krajowych lub międzynarodowych programów rozwoju infrastruktury.

Turystykę uważa się za jeden z głównych czynników rozwoju gospodarczego regionu pogranicza, zatem inwestycje infrastrukturalne związane z turystyką będą wspierane w ramach tego Działania.

Przykłady przedsięwzięć transgranicznych, które mogą ubiegać się o wsparcie:

- poprawa infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, wywierająca wpływ na sytuację po obu stronach granicy,
- budowa nowych i rozbudowa istniejących ścieżek dla pieszych i tras rowerowych,
- przeprowadzanie analiz, opracowanie studiów, strategii, programów i projektów dotyczących rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

DZIAŁANIE 2: INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA

W wielu przypadkach sytuacja w zakresie środowiska naturalnego wymaga poprawy; w tym celu realizacja projektów o znaczeniu transgranicznym może być bardzo korzystna. Władze lokalne po obu stronach granicy oczekują współpracy w dziedzinie oczyszczania ścieków i utylizacji odpadów. Jednak ze względu na wysokie koszty inwestycji w infrastrukturę ochrony środowiska, niemożliwe jest ich finansowanie w ramach tego programu. Niemniej jednak wspólne planowanie i opracowywanie programów umożliwiających realizację dużych inwestycji o znaczeniu transgranicznym może być wspierane w ramach programu. Wsparcie mogą także uzyskać niewielkie projekty inwestycyjne w zakresie ochrony środowiska. Dotyczy to zwłaszcza problemu zanieczyszczenia powietrza oraz zapobiegania powodziom. W przypadku zanieczyszczenia powietrza, można finansować planowanie systemów monitorowania zanieczyszczeń.. Zwłaszcza infrastruktura przeciwpowodziowa w całym regionie jest niedostatecznie rozwinięta, co może stać się przyczyną klęski żywiołowej. Przy planowaniu nowych lub odnawianiu istniejących elementów systemu przeciwpowodziowego (np. zbiorników wodnych), należy także uwzględnić ich ewentualne ekonomiczne zastosowanie.

Przykłady przedsięwzięć transgranicznych, które mogą ubiegać się o wsparcie:

- budowa małych oczyszczalni ścieków położonych w pobliżu granicy i wpływających na jakość środowiska naturalnego w sąsiednim kraju,
- stworzenie transgranicznego systemu monitorowania środowiska w celu zapobiegania klęskom żywiołowym (np. budowa wież obserwacyjnych i ich wyposażenie),
- transgraniczne przedsięwzięcia planistyczne w zakresie zapobiegania powodziom (zwłaszcza w odniesieniu dostrumieni górskich),
- przygotowywanie studiów środowiskowych oraz analiz o znaczeniu transgranicznym.

PRIORYTET 2. ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY

Z jednej strony tereny przy granicy polsko-słowackiej są opóźnione w rozwoju i odnotowuje się na nich wysoki poziom bezrobocia, a z drugiej strony mają one znaczny potencjał przyrodniczy i kulturowy, oferując dobre warunki dla rozwoju branży turystycznej. Projekty realizowane w ramach tego Priorytetu mają przyczynić się do wykorzystania tego potencjału oraz do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Wyodrębniono tutaj trzy Działania, które skupiają się na rozwoju zasobów ludzkich i promowaniu przedsiębiorczości, ochronie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz wspieraniu inicjatyw lokalnych.

Aby poprawić trudną sytuację na rynku pracy, należy podjąć specjalne działania. Współpraca transgraniczna może doprowadzić do skuteczniejszego wykorzystania zasobów ludzkich. Umożliwia stworzenie nowych miejsc pracy, głównie w sektorze MŚP, zwłaszcza w turystyce. Jednakże warunkiem powstania nowych firm jest osiągnięcie pewnego poziomu przedsiębiorczości, który umożliwi wykorzystanie wewnętrznego potencjału (w tym także w zakresie rękodzielnictwa i tradycji przemysłowych, wykorzystania naturalnych metod w rolnictwie lub dobrych warunków do rozwoju handlu). W tej kwestii owocna może się okazać wymiana informacji i wiedzy między polskimi i słowackimi partnerami. W tym celu, należy także promować współpracę pomiędzy ośrodkami badawczymi i szkołami.

Poziom PKB na obszarze polsko-słowackiego pogranicza jest niższy niż średnia krajowa dla tych państw, a struktura gospodarcza, gdzie po polskiej stronie największą rolę odgrywa pierwszy sektor, jest niekorzystna. W konsekwencji, należy szczególnie nacisk położyć na rozwój usług oraz MŚP. Władze lokalne z obu stron granicy powinny podjąć wspólne działania, które można zrealizować w ramach tego Priorytetu, dążąc do poprawy konkurencyjności i produktywności przedsiębiorstw. Z uwagi na mocne strony tego regionu, jak: niskie koszty pracy i korzystne, zwłaszcza dla rozwoju turystyki, warunki naturalne, promowanie przedsiębiorczości może okazać się skuteczną metodą działania.

Rozwój gospodarczy obszarów przy granicy polsko-słowackiej wiąże się z bogatym dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym. Zakres współpracy transgranicznej związany z ochroną dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jest bardzo szeroki, zwłaszcza w połączeniu z promowaniem turystyki.

Inicjatywy lokalne, wspierane w ramach tego Priorytetu przyczynią się do wzmocnienia relacji społecznych i gospodarczych między mieszkańcami terenów pogranicza. Poprzez realizację małych projektów, społeczności lokalne będą miały szansę znalezienia wspólnych rozwiązań istniejących problemów. Współpraca zainicjowana w czasie realizacji inicjatyw lokalnych może w przyszłości rozwinąć się przybierając postać dużych projektów.

Oczekiwane skutki to:

- zwiększenie zatrudnienia w wyniku wspólnych inicjatyw wpływających na rynek pracy,
- wzmocnienie miejscowych MŚP poprzez realizację wspólnych projektów współpracy,
- podniesienie kwalifikacji mieszkańców pogranicza poprzez rozwój współpracy między instytucjami oświatowymi,
- tworzenie sieci współpracy w dziedzinie rozwoju turystyki.

Dodatkowe informacje na poziomie działania będą zamieszczone w Uzupełnieniu Programu.

DZIAŁANIE 1: ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH I PROMOCJA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Wspólne przedsięwzięcia realizowane w ramach tego Działania powinny zmierzać w kierunku rozwiązania najbardziej uciążliwego problemu obszaru pogranicza: bezrobocia. Osiągnięcie tego celu jest możliwe dzięki wspólnym inicjatywom w zakresie rozwoju zasobów ludzkich oraz przez promocję przedsiębiorczości. Poprawa sytuacji w tej dziedzinie pozwoliłaby także na zmniejszenie problemu marginalizacji wynikającej z bezrobocia.

Projekty dotyczące polityki rynku pracy powinny promować kontakty transgraniczne między odpowiednimi urzędami pracy tak, aby umożliwić wymianę informacji na temat dostępnych miejsc pracy i zmian zachodzących na rynku pracy; można także przygotować wspólne, transgraniczne strategie zwalczania bezrobocia.

Wspierane będą projekty usprawniające infrastrukturę w centrach informacyjnych lub ośrodkach promocji przedsiębiorczości obsługujących MŚP z obu krajów oraz innych potencjalnych inwestorów. Dostarczą one potencjalnym inwestorom informacji na temat własności gruntów, podatków czy wymogów ochrony środowiska dla danej działalności gospodarczej, itp., co ma się przyczynić do przyciągnięcia i utrzymania przedsiębiorstw na tych terenach. Należy także zachęcać do tworzenia powiązań pomiędzy organizacjami grupującymi MŚP oraz samymi MŚP, szkołami wyższymi i instytucjami badawczo-rozwojowymi.

Współpraca w dziedzinie opieki zdrowotnej (uzdrowiska), sportu i edukacji może także przynieść korzyści, ponieważ w dłuższym okresie może ona stanowić główny czynnik rozwoju regionu. Należy także w dalszym ciągu zacieśniać relacje między polskimi i słowackimi instytucjami oświatowymi oraz ośrodkami badawczymi. Kontakty te mogą przyczynić się do wzrostu kwalifikacji mieszkańców oraz do promowania przedsiębiorczości.

Należy także promować naukę języków obcych oraz wymianę stosownych informacji i danych w celu rozwinięcia turystyki transgranicznej. Dodatkowo, współpraca między uzdrowiskami może przyczynić się do rozwoju tego szczególnego sektora turystyki.

Ponieważ pogranicze obejmuje głównie tereny górskie, szczególną uwagę należy poświęcić współpracy służb ratowniczych z obu państw.

Przykłady przedsięwzięć transgranicznych, które mogą ubiegać się o wsparcie:

- rozwój sieci informacyjnych i komunikacyjnych dla ośrodków promocji przedsiębiorczości,
- kompleksowe projekty współpracy między uniwersytetami i szkołami,
- współpraca służb ratowniczych,
- wspólne działania promocyjne w różnych mediach (Internet, broszury, targi międzynarodowe),
- ogólne i branżowe szkolenia dla przedsiębiorców w poszczególnych sektorach (np. turystyka, rzemiosło i tradycyjna produkcja, rolnictwo ekologiczne).

DZIAŁANIE 2: OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO

Polsko-słowackie pogranicze jest terenem znanym ze swojego bogatego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Wykorzystując ten fakt i jednocześnie przyczyniając się do ochrony tych zasobów, przedsięwzięcia infrastrukturalne (omawiane w ramach Działania 1.2) należy uzupełnić o działania o tzw. miękkim charakterze. Region

oferuje obiecujące warunki dla rozwoju ekoturystyki. Należy wspierać wysiłki dążące do nawiązania współpracy w tej dziedzinie pomiędzy różnymi osadami lub organizacjami turystycznymi po obu stronach granicy. Powstaną sieci tematyczne łączące miejsca o podobnych cechach i mające na celu rozwój nowej oferty i produktów turystycznych (np. drewniane kościoły lub szlaki gotyckie). Dzięki działaniom transgranicznym tereny posiadające wyjątkowe walory przyrodnicze i kulturowe mogą być skuteczniej promowane poza granicami Polski i Słowacji. Aby zachować dziedzictwo kulturowe regionu, należy przygotować wspólne projekty pozwalające społecznościom lokalnym na zachowanie swojej tożsamości (w tym także akcje edukacyjne).

Należy podjąć wspólne działania mające na celu ochronę różnych gatunków roślin i zwierząt. Przygotowane zostaną wspólne programy ochrony przyrody oraz dziedzictwa kulturowego i historycznego na różnych poziomach.

Przykłady przedsięwzięć transgranicznych:

- projekty dążące do stworzenia wspólnych, zintegrowanych produktów kulturowych i turystycznych (parki narodowe, trasy tematyczne),
- promowanie polsko-słowackiego pogranicza i jego walorów kulturalno-przyrodniczych,
- wspólne działania związane z racjonalnym i ekonomicznym wykorzystaniem zasobów naturalnych oraz ochrona fauny i flory (zagrożonych gatunków roślin i zwierząt),
- rozwój współpracy między instytucjami kulturalnymi, oświatowymi, badawczymi i instytucjami ochrony środowiska.

DZIAŁANIE 3: WSPARCIE INICJATYW LOKALNYCH (INSTRUMENT DLA MIKROPROJEKTÓW TRANSGRANICZNYCH)

W ramach tego działania wdrażane będą małe projekty typu „ludzie dla ludzi”. Instrument ten ma zastąpić realizowany z powodzeniem „Wspólny Fundusz Małych Projektów” dotychczas istniejący w ramach polsko-słowackiego programu PHARE CBC. Ogólnym celem tego Działania jest rozwój i intensyfikacja współpracy między społecznościami po obu stronach granicy, mająca w perspektywie wspólną poprawę sytuacji w dziedzinie kultury i oświaty oraz w sferze społecznej i gospodarczej. Bliska współpraca między ludźmi zamieszkującymi obszar pogranicza (np. wymiany kulturowe i sportowe, współpraca między lokalnymi instytucjami kulturalnymi i oświatowymi) pogłębia stosunki dobrosąsiedzkie. Przedsięwzięcia objęte tym działaniem (np. organizacja konferencji i wystaw, opracowanie studiów i publikacji) zachęcą instytucje lokalne oraz obywateli do zaangażowania się w program INTERREG. Wsparcie małych inicjatyw lokalnych może stworzyć fundament dla większych wspólnych projektów transgranicznych. Podczas wdrażania tego działania, należyta uwaga zostanie poświęcona działaniom przyjaznym środowisku naturalnemu.

Polskie Euroregiony i słowackie Agencje Regionalne odegrają ważną rolę we wdrażaniu tego działania, gdyż będą one przyznawać fundusze dla inicjatyw lokalnych (mikroprojektów) na podstawie decyzji podjętych przed Komitetem Sterującym ds. mikroprojektów. Szczegółowe dane dotyczące wdrożenia tego działania zostaną zamieszczone w Uzupelnieniu Programu.

PRIORYTET 3. POMOC TECHNICZNA

Pomoc techniczna (PT) może zostać wykorzystana do zapewnienia skutecznego, efektywnego i przejrzystego zarządzania programem INTERREG III A oraz jego sprawnego funkcjonowania. PT dzieli się na dwie kategorie. Pierwsza kategoria dotyczy zarządzania, wdrażania, monitorowania i kontroli wydatków, druga związana jest z innymi kosztami, jak np. studiami, akcjami informacyjnymi, ocenami, itp. W oparciu o te dwie kategorie, Priorytet PT obejmuje dwa działania. Dystrybucja środków w ramach Priorytetu 3 będzie zgodna z zasadą nr 11.2 i 11.3 rozporządzenia Komisji (WE) nr 448/2004 z dnia 10 marca 2004 r. (nowelizacja 1685/2000).

DZIAŁANIE 1: ZARZĄDZANIE, WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I KONTROLA

Działanie to obejmuje: stworzenie i finansowanie wydatków Instytucji Zarządzającej, Instytucji Płatniczej oraz Wspólnego Sekretariatu Technicznego. Ponadto działanie to może obejmować koszty funkcjonowania punktu kontaktowego w kraju, w którym nie ma instytucji zarządzających oraz koszty funkcjonowania instytucji uczestniczących we wdrażaniu inicjatyw lokalnych (instrument dla mikroprojektów). Środki przyznane na to działanie będą równe 5% budżetu programu.

DZIAŁANIE 2: PROMOCJA I OCENA PROGRAMU

Koszt promocji programu oraz jego oceny będzie opłacany w ramach tego działania. Przygotowany zostanie plan działań w zakresie komunikacji obejmujący wiele seminariów i kampanii informacyjnych. Będzie się zachęcać do wymiany informacji na temat różnych propozycji projektowych. Można także podejmować działania mające na celu pomoc dla beneficjentów przy tworzeniu koncepcji projektu i przy poszukiwaniu partnerów. Należy promować wykorzystanie technik informacyjnych (Internetu). Środki przyznane na to działanie będą również 2% budżetu programu.

1.7. Wskaźniki

Dla potrzeb monitoringu i oceny programu będą stosowane wskaźniki. Kompletna lista wskaźników produktów, rezultatów i oddziaływania przedstawiona zostanie w Uzupelnieniu Programu. Poniższe wskaźniki podane dla każdego działania w ramach polsko-słowackiego programu INTERREG III A mają charakter ogólny i powinny być stosowane do oceny skutków programu jako całości. Zostały one określone w oparciu o „Podręczniki” dotyczącym przygotowania nowych i zmiany już istniejących programów inicjatywy wspólnotowej INTERREG III oraz dokumentem roboczym (ang. Working Paper) 7 dla programów INTERREG III A.

1.7.1. Globalny wskaźnik programu

<ul style="list-style-type: none"> • liczba wspieranych projektów transgranicznych (ilość, mierzona ex-post) • liczba wspólnie zaplanowanych i wdrożonych projektów transgranicznych (ilość/jakość, mierzona ex-post)

1.7.2. Wskaźniki programu

Priorytet 1	Liczba wspieranych projektów mających na celu rozwój infrastruktury przygranicznej	co najmniej 15
Działanie 1.1	Liczba uzupełnionych braków w połączeniach w ramach sieci transportowej	co najmniej 4
	Skrócenie czasu przejazdu i poprawienie standardu podróży	ilość/jakość, mierzona ex-post
Działanie 1.2	Liczba zawartych umów współpracy dotyczących ochrony środowiska i współpracy między służbami ratowniczymi	co najmniej 5
	Hektary terenu bezpośrednio korzystającego z nowej/ulepszonej infrastruktury ochrony środowiska.	ilość, mierzona ex-post
Priorytet 2	Liczba „miękkich” projektów przyczyniających się do poprawy warunków społecznych i gospodarczych w obszarze pogranicza	co najmniej 15
Działanie 2.1	Liczba wspólnych działań dotyczących promowania przedsiębiorczości oraz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw	co najmniej 6
	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach transgranicznych	ilość, mierzona ex-post
Działanie 2.2	Liczba utworzonych sieci tematycznych w dziedzinie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego	co najmniej 3
	Utworzenie struktur współpracy w dziedzinie rozwoju turystyki oraz wspólne kampanie promocyjne (sieci, fora)	ilość/jakość, mierzona ex-post
Działanie 2.3	Liczba projektów związana z działaniami podejmowanymi na poziomie lokalnym (typu „ludzie dla ludzi”)	co najmniej 100
	Lepsza znajomość historii i tradycji drugiego kraju itp.; lepsze wzajemne zrozumienie	ilość/jakość, mierzona ex-post
PT	Stworzenie struktur dla programu współpracy przygranicznej	jakość, mierzona ex-post
	Liczba wydarzeń mających na celu promocję programu	co najmniej 10

1.7.3. Wskaźniki kontekstowe

NUTS III	Žilinský	Prešovský	Bielsk o- Bialski	Nowo- sądecki	Krośnieńsk o- Przemyski
Obszar (w km ²) całkowity 36.037	6.788,37	8.992,64	2.352	7.490	10.414
Liczba mieszkańców ¹⁾ 4,2 mln	692.332	789.968	650.512	1.105.009	960.680
poniżej 20 r.ż. (%)	28,86	31,81	23,6	28,1	26,3
20-60 lat	56,42	54,40	63,2	58,4	58,9
powyżej 60 r.ż.	14,71	13,79	13,2	13,5	14,8
Gęstość zaludnienia na 1 km ²	102	88	277	148	92
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców ²⁾	0,91	3,88	0,5	4,5	1,5
Migracja netto na 1000 mieszkańców ²⁾	0,43	3,09	1,6	0	-1,4
Grunty rolne (% całkowitego obszaru)	36,5	42,9	-	50,0	48,4
Ludność wiejska (% ogółu ludności)	47,93	49,59	-	67,2	64,8
Chronione obszary o unikalnym znaczeniu dla środowiska w % całkowitego obszaru ⁵⁾	38,6	14,3	-	72,4	62,2
Poziom bezrobocia ³⁾	14,74	23,0	13,0	16,9	18,8
Zatrudnienie w podziale na sektory (%) ³⁾	5,16	6,86	27,5	60,1	59
- Rolnictwo	40,53	36,37	33,2	14	16
- Przemysł	54,32	56,77	39,3	25,9	25
- Usługi					
PKB na 1 mieszkańca ⁴⁾	3.306	2.564	4.228*	2.375	2.602

1) dane za rok 2001 (SK) (PL)

2) dane z końca roku 2001 (SK) (PL)

3) dane z końca roku 2002 (SK) / 2001 (PL)

4) rok 2000 (SK) (PL), w EUR (kurs wymiany z września 2003 r.: 1EUR=4,343PLN, 1 EUR=42,045SKK)

5) Parki Narodowe i Obszary Krajobrazu Chronionego

* dane dla dawnego subregionu południowośląskiego

1.8. Indykacyjny plan finansowy

INDYKATYWNY PLAN FINANSOWY (na lata 2004-2006)

INTERREG III Polska-Republika Słowacka

Priorytet/rok	Koszty kwalifikowane łącznie	Udział funduszy publicznych			
		Wydatki publiczne ogółem	Udział funduszy Wspólnoty		Udział krajowych środków publicznych
			W sumie	EFRR	
1	2=3+5	3	4	5	
Priorytet 1	14.667.928	14.667.928	11.000.946	11.000.946	3.666.982
2004	4.382.120	4.382.120	3.286.590	3.286.590	1.095.530
2005	4.734.960	4.734.960	3.551.220	3.551.220	1.183.740
2006	5.550.848	5.550.848	4.163.136	4.163.136	1.387.712
Priorytet 2	10.134.205	10.134.205	7.600.653	7.600.653	2.533.552
2004	3.018.040	3.018.040	2.263.530	2.263.530	754.510
2005	3.221.622	3.221.622	2.416.216	2.416.216	805.406
2006	3.894.543	3.894.543	2.920.907	2.920.907	973.636
Priorytet 3	1.866.827	1.866.827	1.400.120	1.400.120	466.707
2004	557.724	557.724	418.293	418.293	139.431
2005	602.631	602.631	451.973	451.973	150.658
2006	706.472	706.472	529.854	529.854	176.618
Ogółem za lata:					
2004	7.957.884	7.957.884	5.968.413	5.968.413	1.989.471
2005	8.559.213	8.559.213	6.419.409	6.419.409	2.139.804
2006	10.151.863	10.151.863	7.613.897	7.613.897	2.537.966
W SUMIE	26.668.960	26.668.960	20.001.719	20.001.719	6.667.241

w EUR

Wkład EFRR został obliczony na podstawie całkowitej kwoty wydatków publicznych.

2. Instytucje uczestniczące we wdrażaniu programu

2.1. Wspólne struktury

Zgodnie z pkt 38, ppkt 2 wytycznych INTERREG oraz wzajemnym porozumieniem stron polskiej i słowackiej, całkowita odpowiedzialność za program w rozumieniu art. 9 i art. 34 rozporządzenia Rady nr 1260/99 będzie spoczywać na Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej Rzeczypospolitej Polskiej (działającym jako Instytucja Zarządzająca) współpracującym z instytucją krajową odpowiedzialną za realizację programu w Republice Słowackiej, czyli Ministerstwem Budownictwa i

Rozwoju Regionalnego. Szczegóły dotyczące podziału zadań i obowiązków będą ponadto opisane w porozumieniu o współpracy (ang. Memorandum of Understanding), które zostanie podpisane po zatwierdzeniu Programu.

2.2. Instytucja Zarządzająca

Instytucja Zarządzająca	Instytucja Krajowa w Republice Słowackiej
Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego Pl. Trzech Krzyży 3/5 00-507 Warszawa Polska Tel.: 0048/22/ 661 87 37 Faks: 0048/22 628 64 65 Osoba kontaktowa: Ewa Bieniek E-mail: ewa.bieniek@mg.gov.pl	Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego (Republika Słowacka) Agencja Wspierania Rozwoju Regionalnego Špitálska 8 816 44 Bratislava Republika Słowacka Tel.: +421 2 5975 3010 Faks: +421 2 5293 2844 Osoba kontaktowa: Eva Durišová E-mail: durisova@build.gov.sk

Zadania Instytucji Zarządzającej:

- stworzenie systemu gromadzenia wiarygodnych danych finansowych i statystycznych dotyczących wdrażania programu dla wskaźników monitorowania i dla oceny, oraz przekazywanie tych danych w sposób uzgodniony przez państwo członkowskie i Komisję;
- dostosowanie i wdrażanie Uzupełnienia Programu;
- sporządzenie oraz przekazanie Komisji rocznego sprawozdania z wdrażania po jego uprzednim zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący Programu;
- zapewnienie, aby organizacje uczestniczące w zarządzaniu pomocą i jej wdrażaniu posiadały oddzielny system rachunkowy lub odpowiedni kod księgowy dla wszystkich transakcji dotyczących pomocy;
- zapewnienie poprawności projektów finansowanych w ramach pomocy, w szczególności poprzez utworzenie wewnętrznego systemu kontroli zgodnie z zasadami rzetelnego zarządzania finansami oraz reagowanie na wnioski o działania korygujące;
- zapewnienie zgodności z politykami Wspólnoty;
- wywiązywanie się ze zobowiązań dotyczących promocji i rozpowszechniania informacji;
- reprezentowanie programu przed Komisją Europejską;
- działanie w pełnej zgodności z systemami instytucjonalnymi, prawnymi i finansowymi zaangażowanych państw członkowskich;
- zapewnienie kwalifikowalności działań finansowych objętych programem;
- sprawdzanie skonsolidowanych zestawień wydatków otrzymywanych z Urzędów Wojewódzkich i Instytucji Subpłatniczej oraz ich zatwierdzanie przed Instytucją Płatniczą;
- weryfikacja wniosków o płatność przedstawianych przez Urzędy Wojewódzkie i Instytucję Subpłatniczą, zatwierdzanie ich i przekazywanie do Instytucji Płatniczej, wraz z należywym potwierdzeniem poprawności wydatków;
- sporządzanie sprawozdań dotyczących nieprawidłowości i przekazywanie ich do Instytucji Płatniczej.

- sporządzanie długofalowych i rocznych prognoz wydatków (płatności) z EFRR w oparciu o informacje uzyskane od Urzędów Wojewódzkich i Instytucji Subpłatniczej oraz przekazywanie ich do Instytucji Płatniczej;
- przechowywanie wszelkich dokumentów związanych z realizacją projektów przez okres co najmniej 3 lat od wypłaty przez Komisję Europejską płatności końcowej.

Zadania Instytucji Krajowej w Republice Słowackiej:

- współpraca z Instytucją Zarządzającą mająca na celu zapewnienie sprawnego wdrażania programu;
- wkład w monitorowanie i kontrolę oraz weryfikację i certyfikację płatności słowackich partnerów.

2.3. Instytucja płatnicza

Instytucja Płatnicza	Instytucja Subpłatnicza
Ministerstwo Finansów Departament Instytucji Płatniczej Adres: ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa Tel.: 0048/22 694 37 04 Faks: 0048/22 694 38 18 Osoba kontaktowa: Piotr Tworos E-mail: piotr.tworos@mofnet.gov.pl	Ministerstwo Finansów Republiki Słowackiej Departament Instytucji Płatniczych Funduszy Strukturalnych Adres: Štefanovičova 5 817 82 Bratislava 15 Republika Słowacka Tel.: +421 2 5958 2428 Faks: +421 2 5958 2418 Osoba kontaktowa: Juraj Hatrik E-mail: jhatrik@mfsr.sk

Zadania	Zadania
<ul style="list-style-type: none"> • utworzenie odrębnego konta bankowego dla środków wypłacanych z EFRR w ramach INTERREG oraz obsługa rachunków; • weryfikacja zestawień wydatków przekazywanych przez Instytucję Zarządzającą; • zaświadczenie przed Komisją Europejską, że zestawienia wydatków są sporządzane na podstawie wiarygodnych i sprawdzalnych dokumentów; • sporządzanie i przekazywanie wniosków płatniczych do Komisji Europejskiej w celu refundacji wydatków poniesionych przez beneficjentów końcowych; • otrzymywanie płatności od Komisji i przekazywanie ich Urzędowi Wojewódzkim 	<ul style="list-style-type: none"> • koordynowanie przygotowań wszystkich procedur roboczych i księgowych w Republice Słowackiej w związku z przyjęciem wypłat zaliczek, płatności okresowych i wypłaty salda końcowego przez Instytucję Płatniczą oraz wykonania tych działań; • utworzenie konta bankowego dla środków z EFRR wypłacanych w ramach INTERREG w Republice Słowackiej oraz obsługa rachunków; • kontrola finansowa sumarycznego wniosku płatniczego przekazanego przez Instytucję Pośredniczącą – Jednostkę Płatniczą – weryfikacja wykonania budżetu za dany rok oraz tabel finansowych dla programu zgodnie z priorytetami i działaniami;

<p>oraz Instytucji Subpłatniczej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przekazywanie Komisji Europejskiej - nie później niż do 30 kwietnia każdego roku – rocznej prognozy wydatków na rok bieżący i przyszły (w oparciu o częściowe prognozy Instytucji Subpłatniczej); • przygotowywanie sprawozdań o nieprawidłowościach finansowych (w oparciu o sprawozdania częściowe Instytucji Subpłatniczej) • gromadzenie, poprzez oddzielne kanały nadzoru finansowego, informacji statystycznych i finansowych, • prowadzenie księgowości, sprawozdawczości i archiwizacja dokumentów zgodnie z przepisami Komisji Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • weryfikacja, poprzedzająca certyfikację procedury stosowanej przez Instytucję Krajową oraz Jednostkę Płatniczą w Słowacji, w celu zapewnienia, że zestawienie kosztów zawiera jedynie kwalifikujące się i rzeczywiste wydatki poniesione w okresie kwalifikowalności; kontroluje ona realizację współfinansowanych inwestycji budowlanych, dostawy towarów i usług oraz realność poniesionych wydatków, a także zgodność z odpowiednimi przepisami Komisji Europejskiej, dostępność dokumentacji pomocniczej oraz utrzymanie i przestrzeganie procedury audytu; • zaświadczenie przed Instytucją Zarządzającą, że zestawienia kosztów są sporządzane na podstawie niepodważalnych i sprawdzalnych dokumentów; • sporządzanie i przekazywanie wniosków o płatność do Instytucji Płatniczej (za pośrednictwem Instytucji Zarządzającej) w celu refundacji wydatków poniesionych przez beneficjentów końcowych; • otrzymywanie funduszy INTERREG od Instytucji Płatniczej oraz przekazywanie ich Jednostce Płatniczej; • przekazywanie Instytucji Zarządzającej - nie później niż do 30 marca każdego roku – rocznych prognoz wydatków na rok bieżący i przyszły; • przygotowywanie sprawozdań o nieprawidłowościach finansowych i przekazywanie ich Instytucji Zarządzającej; • gromadzenie, poprzez oddzielne kanały nadzoru, informacji statystycznych i finansowych, • prowadzenie księgowości, sprawozdawczości i archiwizacja dokumentów zgodnie z przepisami Komisji Europejskiej; • prowadzenie Słowackiego Rejestru Dłużników.
--	--

2.4. Instytucje pośredniczące

<p>Urzędy Wojewódzkie z województw - śląskiego, małopolskiego i podkarpackiego będą pełnić funkcję Instytucji Pośredniczących, realizując następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zawieranie umów z beneficjentami końcowymi/odbiorcami pomocy; • przyjmowanie wniosków o płatność; • przekazywanie płatności (refundacji) beneficjentom końcowym/odbiorcom pomocy • zarządzanie wojewódzkim systemem gromadzenia danych finansowych i statystycznych dotyczących działań i 	<p>Instytucja Subpłatnicza deleguje pewne funkcje na Instytucję Pośredniczącą (Jednostkę Płatniczą) w Ministerstwie Budownictwa i rozwoju Regionalnego. Departament ten jest w pełni niezależny od departamentu tego samego ministerstwa, który pełni funkcję Instytucji Krajowej. Zakres odpowiednich uprawnień jest zawarty w umowie o przekazaniu uprawnień. Całkowitą odpowiedzialność za przekazane uprawnienia ponosi Instytucja Subpłatnicza</p> <p>Główne zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie przepływu środków z
---	---

<p>projektów zrealizowanych na terenie danego województwa, przekazywanie tych danych Ministerstwu Gospodarki, Pracy i Polityki społecznej oraz Ministerstwu Finansów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • udział w pracach Wspólnego Komitetu Monitorującego; • przygotowywanie kwartalnych, rocznych i końcowych sprawozdań monitoringowych na podstawie sprawozdań beneficjentów końcowych oraz przekazywanie ich Ministerstwu Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. 	<p>INTERREG oraz źródeł współfinansowania z budżetu państwa do beneficjentów końcowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • informowanie Instytucji Subpłatniczej o zauważonych nieprawidłowościach; • przeprowadzenie wstępnej (ex-ante) kontroli finansowej przed wypłatą pieniędzy beneficjentowi końcowemu – weryfikacja zgodności z rozdziałem budżetowym; • przekazanie Instytucji Subpłatniczej zbiorczych wniosków o płatność wraz z przygotowaniem zestawień wydatków na podstawie informacji otrzymanych z Instytucji Krajowej oraz przekazanie ich Instytucji Subpłatniczej; • prowadzenie księgowości, sprawozdawczości i archiwizacja dokumentów zgodnie z przepisami Komisji Europejskiej i prawem Republiki Słowackiej;
--	---

2.5. Wspólny Sekretariat Techniczny

<p>Wspólny Sekretariat Techniczny</p> <p>Władza Wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej PHARE</p> <p>Adres: Wspólna 2/4 00-926 Warszawa Tel.: +48 22 661 87 39 Faks: +48 22 628 47</p> <p>Osoba kontaktowa: Mariusz Kasprzyk</p> <p>e-mail: mariusz.kasprzyk@wwpwp.it.pl</p>	<p>Krajowy Punkt Kontaktowy</p> <p>Zostanie określony w Uzupełnieniu Programu.</p>
--	---

<p>Wspólny Sekretariat Techniczny będzie służyć pomocą Instytucji Zarządzającej i Instytucji Płatniczej w zarządzaniu operacyjnym programem. Zespół WST będzie się składał z przedstawicieli obu państw partnerskich. WST będzie współfinansowany z pomocy technicznej programu zgodnie z postanowieniem 11, pkt. 2-3 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1685/2000, zmienionego rozporządzeniem nr 448/2004 z dnia 10 marca 2004 r.</p> <p>Zakres obowiązków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcja Sekretariatu Komitetów 	<p>Zakres obowiązków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koordynowanie władz regionalnych • współpraca w zakresie wdrażania programu • współpraca z WST • gromadzenie danych do sprawozdań rocznych
--	---

<p>Monitorującego i Sterującego, w tym przygotowywanie i wysyłka dokumentacji przed zebraniem oraz protokołów zebrań;</p> <ul style="list-style-type: none"> • sporządzanie rocznych sprawozdań z wdrażania programu; • przygotowywanie dokumentacji projektów; • otrzymywanie wniosków od partnerów wiodących i wprowadzanie ich do systemu monitorującego; • ocena wniosków pod względem kwalifikowalności i kryteriów wyboru określonych w programie i w uzupełnieniu programu; • przygotowywanie i udostępnianie standardowych formularzy wniosków projektowych i oceny projektów; • przygotowanie standardowego wzoru umowy; • zarządzanie administracyjne usługami zewnętrznymi, np. obsługą tłumaczeniową; • realizacja decyzji podejmowanych przez KM i KS; • organizacja szkoleń dla wnioskodawców (przy współpracy z władzami regionalnymi); • pomoc przy promowaniu i monitorowaniu programu. <p>Ponadto, w celu rozpowszechniania informacji o programie i udzielania pomocy w przygotowywaniu wniosków projektowych w polskich regionach w Urzędach Marszałkowskich zostaną utworzone Punkty Kontaktowe. Nie będą one finansowane z budżetu programu.</p>	<p>Punkty informacyjne Dwie wybrane Agencje Rozwoju Regionalnego</p> <p>Punkty informacyjne mają ułatwiać dostęp potencjalnych beneficjentów do informacji i pomocy w przygotowywaniu wniosków. Będą one finansowane w ramach PT programu, zgodnie z „Praktycznym podręcznikiem...” (będą miały wspólny budżet z PT).</p> <p>Zakres obowiązków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • działania doradcze dla potencjalnych wnioskodawców przy przygotowywaniu projektów i wypełnianiu wniosków.
--	--

2.6. Komitet Monitorujący

Komitet Monitorujący jest odpowiedzialny za całościowe monitorowanie programu. KM zostanie utworzony przez państwa partnerskie w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą, po konsultacjach z partnerami na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Komitet zostanie utworzony nie później niż w ciągu trzech miesięcy od podjęcia decyzji o przyznaniu środków. KM będzie działać na podstawie samodzielnie opracowanego regulaminu, zgodnie z uprawnieniami określonymi w przepisach prawnych obowiązujących w Republice Słowackiej i Polsce.

Zakres obowiązków:

- zatwierdzanie lub dostosowanie Uzupełnienia Programu;
- rozważenie i zatwierdzenie kryteriów wyboru projektów, w celu określenia transgranicznego lub ponadnarodowego charakteru działań w terminie 6 miesięcy od zatwierdzenia programu (w rzeczywistości, będzie to trzeba zrobić znacznie szybciej, najlepiej jeszcze przed akcesją);
- okresowe dokonywanie przeglądów postępów w osiąganiu konkretnych (ilościowych) celów programu oraz badanie rezultatów realizacji (osiąganie celów wyznaczonych dla różnych działań);
- rozważanie i zatwierdzenie rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji programu przed wysłaniem ich do Komisji;
- rozważanie i zatwierdzenie wszelkich propozycji zmian treści decyzji Komisji w sprawie przyznania środków, szczególnie w celu poprawy zarządzania administracyjnego i finansowego programem;
- określanie warunków przeprowadzania naboru projektów (jeśli dotyczy);
- zatwierdzanie ram zadań Wspólnego Sekretariatu Technicznego;
- zatwierdzanie działań objętych budżetem Pomocy Technicznej (jeśli nie wykonuje tego Komitet Sterujący).

Skład

Komitet Monitorujący będzie się składać z przedstawicieli polskich i słowackich ministerstw, regionalnych władz samorządowych (Urzędów Marszałkowskich oraz Wyższych Jednostek Terytorialnych) oraz polskich wojewodów oraz partnerów społecznych i gospodarczych (np. przedstawicieli euroregionów) z terenów przygranicznych. Dołoży się wszelkich starań, by zapewnić proporcjonalne uczestnictwo przedstawicieli obydwu płci w składzie Komisji. Wiedzę z zakresu ochrony środowiska zapewni udział odpowiednich instytucji.

Przedstawiciel Komisji Europejskiej będzie uczestniczył w pracach w charakterze doradcy. KM będzie przewodniczył przedstawiciel polskiej lub słowackiej Instytucji Krajowej. Szczegółowe ustalenia dotyczące funkcjonowania KM zostaną opisane w regulaminie komitetu.

2.7. Komitet Sterujący

Komitet Sterujący ma charakter operacyjny i jest nadzorowany przez KM.

Zakres obowiązków:

- wspólny wybór i zatwierdzanie projektów oraz monitorowanie ich wdrożenia; projekty muszą być wybierane za zgodą wszystkich uprawnionych do głosowania członków Komitetu (szczegóły dotyczące kryteriów wyboru oraz procedur zostaną określone w Uzupełnieniu Programu).

Skład

Komitet Sterujący składa się z polskich i słowackich przedstawicieli władz państwowych, Urzędów Marszałkowskich (PL) i Wyższych Jednostek Terytorialnych (SK), partnerów społecznych i gospodarczych oraz euroregionów. W charakterze obserwatorów w zebraniach mogą uczestniczyć przedstawiciele polskich wojewodów. Wiedzę z zakresu ochrony środowiska zapewni udział przedstawiciela właściwych władz w danej dziedzinie. W charakterze obserwatora w zebraniach może uczestniczyć przedstawiciel Komisji. Komitet Monitorujący zatwierdza regulamin KS.

Dla potrzeb wyboru mikroprojektów utworzony zostanie dodatkowy podkomitet (Podkomitet Sterujący ds. mikroprojektów). Komitet będzie się składać z przedstawicieli Urzędów Marszałkowskich oraz Wyższych Jednostek Terytorialnych, partnerów społecznych i gospodarczych, euroregionów i przedstawicieli ministerstw odpowiedzialnych za realizację programu. Szczegóły dotyczące i wdrażania mikroprojektów zostaną określone w Uzupełnieniu Programu. Utworzenie specjalnych mechanizmów wyboru mikroprojektów jest uzasadnione faktem, że dotychczas zaobserwowano znaczne zainteresowanie tego rodzaju projektami. Skuteczna administracja dużą liczbą projektów byłaby niemożliwa przy zastosowaniu tych samych procedur, co w przypadku dużych projektów.

3. Realizacja programu

3.1. System monitorowania programu

Instytucja Zarządzająca i Komitet Monitorujący przeprowadzą monitoring Programu (art. 36 rozporządzenia nr 1260/1999). Podczas realizacji tego zadania wykorzystają finansowe i fizyczne wskaźniki określone w Programie, a zwłaszcza w Uzupełnieniu Programu. Proponowane wskaźniki uwzględniają indykatywne metody oraz listę przykładowych wskaźników opublikowaną przez Komisję (dokumenty - Working Paper 3 i Working Paper 7).

Stworzony zostanie komputerowy system informacji, co umożliwi gromadzenie i wymianę wszelkich danych koniecznych do właściwego zarządzania programem i monitorowania go.

Zgodnie z art. 37 rozporządzenia nr 1260/1999, Instytucja Zarządzająca przedłoży Komisji roczne sprawozdania z wykonania (w terminie 6 miesięcy od końca każdego pełnego roku kalendarzowego wdrażania programu) oraz sprawozdanie końcowe (najpóźniej do 30 czerwca 2009 roku). Sprawozdania te zostaną przygotowane w oparciu o informacje zgromadzone przez Wspólnych Sekretariat Techniczny, a następnie zostaną ocenione i zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, przed przesłaniem ich do Komisji.

3.2. Promocja programu i rozpowszechnianie informacji

Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za działania informacyjne i promocyjne. Jej zadaniem jest informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach, jakie stwarza pomoc oraz promowanie całości programu i jego wyników (art. 46 rozporządzenia nr 1260/1999).

We współpracy z WST, zorganizowane zostaną liczne seminaria mające na celu informowanie różnych kategorii potencjalnych beneficjentów na szczeblu lokalnym i regionalnym. Podczas tych seminariów, potencjalni partnerzy będą mogli się

spotkać, ale również wymienić informacje dotyczące projektów i ich wdrażania. Odpowiednie informacje o programie zostaną zamieszczone na stronach internetowych instytucji zaangażowanych w realizację programu (punkty informacyjne, WST, instytucja zarządzająca). Program będzie promowany w prasie lokalnej i publikacjach branżowych, w przygotowaniu są także ulotki informacyjne.

Szczegółowe informacje i plan działań promocyjnych zostaną zamieszczone w Uzupełnieniu Programu.

3.3. System oceny programu

Przed przedłożeniem programu Komisji opracowano ocenę ex-ante. Ewaluatorzy brali udział w spotkaniach Grupy Roboczej, a ich zalecenia zostały uwzględnione. Ocena ex-post zostanie przeprowadzona przez niezależną instytucję oceniającą i obejmie kwestie wykorzystania zasobów i skuteczności oraz efektywności pomocy, a także jej wpływ. Zgodnie z artykułem 43 rozporządzenia nr 1260/1999, ewaluacja ex-post należy do obowiązków Komisji i powinna zostać przeprowadzona przy współpracy z państwami członkowskimi i Instytucją Zarządzającą.

Ewaluacja programu będzie koordynowana z ustaleniami i przedsięwzięciami, których ocenę planuje się w ramach programów Celu 1 dla Polski i Słowacji.

3.4. Zgodność z innymi politykami wspólnotowymi

Projekty realizowane w ramach polsko-słowackiego programu INTERREG III będą zgodne z politykami wspólnotowymi. Program został stworzony i będzie realizowany zgodnie z rozporządzeniem nr 1260/1999 ustanawiającym przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych. Instytucja Zarządzająca oraz organ odpowiedzialny za wdrażanie programu po stronie słowackiej (obie instytucje zajmują się także programami Celu 1) zapewnią zgodność z politykami wspólnotowymi. Oprócz innych obowiązujących dokumentów wspólnotowych, należy odpowiednio zapewnić zgodność z komunikatami niedawno opublikowanymi przez KE, m.in.: „*Fundusze strukturalne i ich koordynacja z Funduszem Spójności. Indykatywne wytyczne – wersja poprawiona*” [COM(2003)499 wersja ostateczna z dnia 28.08.2003 r.] oraz „*Dalsze indykatywne wytyczne dla państw kandydujących*” [COM(2003)110 wersja ostateczna z dnia 12.03.2003 r.].

Realizacja programu będzie przebiegała w oparciu o następujące polityki wspólnotowe:

- **Konkurencja**

Zgodnie z wymogiem określonym w art. 12 rozporządzenia ogólnego w sprawie funduszy strukturalnych (WE) nr 1260/1999 oraz w pkt 7 wytycznych dla inicjatywy INTERREG III Dz.U. C 143 z 23.5.2000, str. 6), w ramach tego programu przestrzegane będą przepisy art. 87 i 88 Traktatu WE. Odpowiednie władze państw członkowskich zaangażowanych w tę inicjatywę potwierdzają, iż każda pomoc przyznana w ramach tego Programu będzie zgodna z przepisami określonymi w jednym z rozporządzeń Komisji przyjętych w ramach rozporządzenia Rady (WE) nr 994/98 z dnia 7 maja 1998 r. w sprawie stosowania art. 92 i 93 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską w odniesieniu do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa (Dz.U. L 142 z 14. 5. 1998, str. 8) (Komisja jak dotąd przyjęła 4 takie Rozporządzenia):

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 68/2001 z dnia 12. 1. 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy szkoleniowej

(Dz.U. L 10 z 13. 01. 2001, str. 20)¹; Rozporządzenie Komisji (WE) nr 69/2001 z dnia 12. 1. 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis (Dz.U. L 10 z 13. 01. 2001, str. 30); Rozporządzenie Komisji nr 70/2001 z dnia 12. 1. 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.U. L 10 z 13. 01. 2001, str. 33) oraz Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2204/2002 z dnia 12. 12. 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia (Dz.U. L 337 z 13. 12. 2002, str. 3).

Nie przewiduje się pomocy wykraczającej poza ramy określone w powyższych rozporządzeniach. W przypadku pomocy przekraczające pomoc publiczną de minimis lub pomoc objętą jednym z rozporządzeń dotyczących wyłączeń grupowych, wymagane jest każdorazowe powiadomienie i zgoda Komisji Europejskiej.

Specjalne zasady mogą dotyczyć następujących sektorów: stali, węgla przemysłu stoczniowego (stoczni remontowych), włókien syntetycznych, przemysłu motoryzacyjnego, transportu, produkcji, przetwarzania i sprzedaży produktów rolnych i rybołówstwa. Uzupełnienie Programu będzie zawierać dla każdego działania informacje o zastosowaniu określonych przepisów dotyczących wyłączeń grupowych. Uczestniczące państwa członkowskie, na podstawie decyzji Komitetu Monitorującego, mogą wprowadzić nowe lub zmienione regulacje pomocowe, wymagające powiadomienia, na listę dokumentów dopuszczonych jako podstawa prawna do współfinansowania ze środków krajowych. Regulacje te mogą zostać uwzględnione na wspomnianej liście dopiero po przejściu zwykłej procedury notyfikacyjnej i zatwierdzeniu ich przez Komisję w ramach unijnych przepisów pomocowych.

- **Przyznawanie zamówień publicznych.** Polskie i słowackie przepisy prawne mające zastosowanie w przypadku programu INTERREG III A odzwierciedlają wymagania UE dotyczące przejrzystości procedur zamówień publicznych, wyeliminowania ewentualnych przypadków dyskryminacji oraz określenia wstępnych warunków dla racjonalnego wykorzystania zasobów z funduszy strukturalnych. Jednocześnie zasady zamówień publicznych będą zgodne z Traktatem oraz innymi mającymi zastosowanie dyrektywami, mianowicie: dyrektywą dotyczącą zamówień publicznych na usługi 92/50/EWG, dyrektywą dotyczącą warunków na dostawy publiczne 93/36/EWG, dyrektywą dotyczącą zamówień publicznych na roboty budowlane 93/37/EWG, dyrektywą dotyczącą koordynacji procedur udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i telekomunikacji 93/38/EWG, dyrektywą 98/4/WE oraz dyrektywą 97/52/EWG.
- **Ochrona środowiska i usprawnienia.** Polsko-słowacki Program INTERREG III A obejmujący obszary przygraniczne będzie zgodny z politykami i dyrektywami UE w zakresie ochrony środowiska. Dotyczy to mianowicie dyrektyw 92/43/EWG (dyrektywa siedliskowa) oraz dyrektywy 79/409/EWG (dyrektywa ptasia), związanych z programem Natura 2000. Ocena wpływu projektów inwestycyjnych na środowisko naturalne zostanie przeprowadzona zgodnie z dyrektywami 85/337/EWG i 97/11/EWG. Projekty dotyczące utylizacji odpadów i ścieków powinny być zgodne z dyrektywami 75/442/EWG (odpady) i 91/271/EWG (miejskie oczyszczalnie ścieków).
- **Eliminowanie nierówności i promowanie równości kobiet i mężczyzn.** Polityka ta powinna być zastosowana horyzontalnie wobec wszystkich elementów Programu. Zgodnie z postanowieniami rozporządzenia (UE)438/2001, załącznik IV, pole 39,

---

¹ Rozporządzenia (WE) nr 68/2001 i nr 70/2001 zostały niedawno zmienione rozporządzeniami Komisji (WE) nr 363/2004 i nr 364/2004, odpowiednio (Dz.U. L 63, 28/02/2004, str. 20; Dz.U. L 63, 28/02/2004, str. 22)

dane dotyczące wpływu na równość szans zostaną zawarte w informacjach o projektach, które będą udostępniane na wniosek Komisji, dla potrzeb opracowania dokumentacji i przeprowadzenia kontroli na miejscu realizacji projektu.

Instytucja Zarządzająca będzie odpowiedzialna za sprawdzenie zgodności z politykami wspólnotowymi oraz będzie współpracować w tym zakresie ze słowacką Instytucją Krajową.

4. Realizacja na poziomie projektu

4.1. Składanie wniosków

W polsko-słowackim programie INTERREG III A wybrano system ciągłego naboru wniosków. Wnioski będą uwzględniane w planie obrad Komitetu Sterującego, jeśli zostaną złożone przed określonym dniem poprzedzającym jego posiedzenie. Wnioski projektowe będą składane we Wspólnym Sekretariacie Technicznym, gdzie będą niezwłocznie wprowadzane do systemu monitorującego. W Polsce kopie wniosków będą przesyłane do regionalnych punktów informacyjnych. W Słowacji jeden egzemplarz będzie przesyłany do Instytucji Krajowej (Krajowego Punktu Kontaktowego), zaś drugi – do WJT – Agencji Regionalnych. (Agencje Regionalne będą działać w imieniu WJT). Polskie punkty informacyjne w Urzędach Marszałkowskich oraz słowackie punkty informacyjne położone w pobliżu granicy będą wraz z Wyższymi Jednostkami Terytorialnymi pełnić funkcję doradcą dla potencjalnych beneficjentów i pomagać przy wypełnianiu formularzy wniosków. Szczegóły dotyczące informacji, które należy zamieścić we wniosku zostaną opisane w Uzupełnieniu Programu. Niemniej jednak, we wszystkich wnioskach należy podać dane na temat:

- partnerów projektu,
- treści, celów i czasu trwania realizacji projektów,
- działania, w ramach którego projekt będzie realizowany,
- źródła współfinansowania.

Wnioski o mikroprojekty realizowane w ramach Działania 2.3: Wsparcie dla inicjatyw lokalnych (instrument dla mikroprojektów) zostaną przekazane do euroregionów po polskiej stronie granicy i do WJT – Agencji Regionalnych po stronie słowackiej. Euroregiony będą brały udział w zarządzaniu, ocenie i zatwierdzaniu projektów inicjatywy lokalnej, za pośrednictwem wspólnego podkomitetu sterującego. Fakt, iż różne instytucje są odpowiedzialne za zarządzanie działaniem obejmującym inicjatywy lokalne po polskiej i słowackiej stronie granicy nie spowoduje żadnych trudności podczas realizacji programu, jeśli chodzi o przepływ informacji, kryteria wyboru i koordynację. Rozwiązanie to jest skutkiem niezgodności kompetencji podobnych instytucji po obu stronach granicy. Szczegóły dotyczące wdrażania instrumentu dla mikroprojektów zostaną opisane w Uzupełnieniu Programu. Oba państwa członkowskie będą pracować nad elastycznym dostosowaniem wspólnych procedur związanych z systemami zarządzania instrumentem dla mikroprojektów.

4.2. Wybór wniosków projektowych

Wspólny Sekretariat Techniczny sprawdzi, czy propozycja projektu spełnia kryteria kwalifikacyjne. Wszystkie formalnie zaakceptowane projekty zostaną następnie poddane ewaluacji, zgodnie ze szczegółowymi kryteriami określonymi w Uzupełnieniu Programu. W procesie oceny, WST będzie wspierany przez przedstawicieli Urzędów Marszałkowskich i Krajowy Punkt Kontaktowy w bliskiej

współpracy z Wyższymi Jednostkami Terytorialnymi oraz innymi organami uczestniczącymi w realizacji programu. Będą oni zaangażowani w ocenę jakościową, w tym także zgodności ze strategiami i programami regionalnymi. W wyniku oceny zostanie sporządzona lista rankingowa projektów, która zostanie następnie przesłana członkom Komitetu Sterującego. Podczas oceny WST może prosić głównych partnerów projektów o dostarczenie dodatkowych informacji, których brak jest we wniosku. Ostateczne zatwierdzenie propozycji projektowych jest zadaniem Komitetu Sterującego.

Poniższe podstawowe kryteria wyboru projektu powinny być stosowane do wszystkich propozycji projektowych:

- wszystkie projekty muszą wykazywać wpływ transgraniczny,
- projekty muszą być koordynowane z przedsięwzięciami realizowanymi po drugiej stronie granicy,
- przedsięwzięcia realizowane w ramach projektu transgranicznego będą dotyczyły działań (i celów) określonych w programie i uzupełnieniu programu,
- musi zostać zapewniony właściwy poziom współfinansowania,
- należy zadbać o spójność z narodowymi i regionalnymi strategiami i politykami,
- należy zapewnić zgodność z politykami wspólnotowymi (np. w dziedzinie konkurencji, ochrony środowiska i promocji równości kobiet i mężczyzn) oraz komplementarność z innymi programami europejskimi (dot. zapobiegania podwójnemu finansowaniu),
- wkład w rozwój społeczno-gospodarczy regionu pogranicza,
- kryteria priorytetowe oraz szczegółowe kryteria wyboru dla każdego z działań zostaną określone w Uzupełnieniu Programu.

4.3. Decyzje o współfinansowaniu

Na podstawie decyzji Komitetu Sterującego, WST poinformuje wnioskujących na piśmie o decyzji dotyczącej współfinansowania. Po polskiej stronie, instytucje pośredniczące, które uczestniczą w zarządzaniu programem (polskie Urzędy Wojewódzkie reprezentujące administracje państwową w regionie) będą podpisywały z beneficjentami końcowymi umowy o dofinansowanie. Po stronie słowackiej, umowy te będzie zawierało Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego. Umowa będzie zawierać dane dotyczące wartości projektu, ze wskazaniem wkładu finansowego UE w poszczególnych fazach realizacji projektu, a także krajowych źródeł współfinansowania.

4.4. System monitorowania projektu

Odpowiedzialność za realizację projektu spoczywa na beneficjentach końcowych. Składane przez nich wnioski płatnicze będą poparte odpowiednio udokumentowanymi fakturami lub innymi dokumentami księgowymi. Będą oni regularnie przekazywać sprawozdania z postępu prac (w tym także sprawozdania finansowe). Na podstawie informacji dostarczonych przez beneficjentów końcowych, instytucje pośredniczące (Urzędy Wojewódzkie) będą przygotowywały kwartalne, roczne i końcowe sprawozdania monitoringowe. Informacje zgromadzone w ten sposób (z pomocą WST) powinny pozwolić Instytucji Zarządzającej na upoważnienie Instytucji Płatniczej (i instytucji pośredniczących) do wypłaty funduszy beneficjentom końcowym.

Po stronie słowackiej, monitorowanie na poziomie projektu będzie przeprowadzane przez instytucje pośredniczącą podległą Ministerstwu Budownictwa i Rozwoju Regionalnego (Instytucji Krajowej) lub przez upoważniony organ, podczas gdy beneficjent końcowy będzie dostarczał sprawozdania z realizacji projektu i postępu prac. Instytucja pośrednicząca będzie sporządzała kwartalne, roczne i końcowe sprawozdania monitoringowe, które będą następnie przesyłane do Instytucji Krajowej

i Krajowego Punktu Kontaktowego. Organem odpowiedzialnym za monitoring na szczeblu programu jest Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego.

5. Finansowy aspekt wdrażania programu i kontrola

5.1. Jeden rachunek bankowy

W imieniu polskiego Ministerstwa Finansów (jako Instytucji Płatniczej) zostanie założony wspólny rachunek w Narodowym Banku Polskim. Będzie on funkcjonował niezależnie od rachunków stosowanych dla przekazywania środków z budżetu państwa. Fundusze INTERREG będą przekazywane na rachunki utworzone na szczeblu Urzędów Wojewódzkich oraz na rachunek bankowy Instytucji Subpłatniczej w Słowacji.

5.2. Wnioski płatnicze i prognozy

Instytucja Płatnicza prześle do Komisji plan finansowy za rok bieżący oraz prognozy na rok następny, nie później niż do dnia 30 kwietnia każdego roku. Instytucja Subpłatnicza prześle do Instytucji Płatniczej (za pośrednictwem Instytucji Zarządzającej) plan finansowy za rok bieżący oraz prognozy na rok następny, nie później niż do dnia 30 marca każdego roku. Wnioski o dokonanie płatności okresowych będą składane do Komisji trzy razy do roku.

Instytucja Płatnicza poświadczy deklaracje wydatków okresowych i końcowych zgodnie z art. 9 rozporządzenia nr 438/2001 (będzie to zadaniem jednostki niezależnej od wszelkich służb zatwierdzających wnioski płatnicze).

5.3. Finansowy aspekt wdrożenia na poziomie projektu

Komisja Europejska przekaże środki INTERREG na specjalny rachunek Instytucji Płatniczej w Polsce w ramach zobowiązania przyjętego przez Komisję Europejską zgodnie z zasadami Programu. Instytucja Płatnicza przekaże fundusze INTERREG na rachunki utworzone na szczeblu Urzędów Wojewódzkich oraz na konto bankowe Instytucji Subpłatniczej w Słowacji. Instytucja Płatnicza przekaże Komisji Europejskiej (na podstawie dokumentów otrzymanych od Instytucji Zarządzającej) poświadczone wnioski o płatności okresowe oraz o dokonanie wypłaty salda końcowego.

Skarb Państwa Republiki Słowackiej przekaże środki Komisji Europejskiej ze specjalnego rachunku Instytucji Subpłatniczej na rachunek przychodów Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego działającego jako Instytucja Pośrednicząca w ramach Instytucji Subpłatniczej. Przekazane sumy będą równe zatwierdzonym kwotom przypadającym do wypłaty beneficjentom końcowym.

Płatności na rzecz beneficjentów końcowych w Republice Słowackiej zostaną przekazane przez Skarb Państwa z konta wydatków Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego działającego jako Instytucja Pośrednicząca podległa Instytucji Subpłatniczej, jednocześnie z przekazaniem środków Komisji Europejskiej na konto przychodów tego Ministerstwa ze specjalnego konta Instytucji Subpłatniczej.

Schematy przepływów finansowych i systemu kontroli zawarte są w załącznikach.

5.4. Kontrola finansowa

Kontrola fizycznej realizacji projektów

Kontrola fizycznej realizacji projektu zgodnie z rozporządzeniem Rady nr 438/2001 jest realizowana przez:

Beneficjenta końcowego:

Beneficjent końcowy ma obowiązek przeprowadzenia dla dostawcy formalnej kontroli każdej faktury przez zakończeniem procesu przekazywania środków. Dla celów tej kontroli stosuje się listę kontrolną, której szczegóły są określone dla Programu Inicjatywy Wspólnotowej.

Institucję Krajową (Słowacja), Urzędy Wojewódzkie (Polska):

Institucja Krajowa w Republice Słowackiej i polskie Urzędy Wojewódzkie są odpowiedzialne za kontrolę fizycznej realizacji projektu. Kontrola fizycznej realizacji projektu jest realizowana przez wyznaczoną do tego celu jednostkę w ramach struktur organizacyjnych, która weryfikuje przebieg robót budowlanych i dostawy towarów lub usług na miejscu ich realizacji.

Kontrole wrywkowe / co najmniej 5% przedsięwzięć i projektów

W Polsce kontrole wrywkowe działań, zgodnie z postanowieniami art. 10-12 rozporządzenia Komisji nr 438/2001 z dnia 2 marca 2001 r., będą przeprowadzone przez Urzędy Kontroli Skarbowej, które stanowią część systemu Kontroli Skarbowej. Kontrola Skarbowa jest instytucją podlegającą Ministerstwu Finansów, odpowiedzialną za zewnętrzną kontrolę środków publicznych, w tym funduszy pochodzących z Unii Europejskiej.

Biuro Międzynarodowych Relacji Skarbowych (w ramach struktur Ministerstwa Finansów) także stanowi część Kontroli Skarbowej i będzie odpowiedzialne za koordynację tych wrywkowych kontroli, w tym także za wybór odpowiednich próbek, standaryzację metod audytu, konsolidację i przekazanie wyników do odpowiednich instytucji państwowych oraz do Komisji Europejskiej. Biuro Międzynarodowych Relacji Skarbowych jest funkcjonalnie i organizacyjnie oddzielone od Instytucji Płatniczej (obie instytucje mieszczą się w Ministerstwie Finansów).

Specjalna Grupa Robocza, składająca się z przedstawicieli zaangażowanych państw członkowskich i upoważniona przez Komitet Monitorujący, opracuje metody wyboru projektów do kontroli wrywkowych. Biuro Międzynarodowych Relacji Skarbowych będzie odpowiedzialne za zgłaszanie nieprawidłowości do Europejskiego Biura ds. Walki z Przestępstwami Finansowymi (OLAF).

W Republice Słowackiej kontrola ta będzie zapewniana przez departament kontroli Ministerstwa Finansów za pośrednictwem departamentu kontroli Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego oraz właściwych Instytucji Kontroli Finansowej. Ministerstwo Finansów jest także odpowiedzialne za sporządzanie planów kontroli oraz ich koordynowanie.

Jednostka nadzorująca kontrolę działań i projektów jest organizacyjnie oddzielona od jednostki, która uczestniczy w ogólnym zarządzaniu środkami funduszy oraz w realizacji zadań płatniczych.

Analiza ewentualnego ryzyka oraz wynikający z niej wybór próbek będą przeprowadzane przez każdą z jednostek zarządzających.

Institucja Subpłatnicza:

- otrzyma plany kontroli,

- otrzyma sprawozdania pokontrolne,
- w przypadku nieprawidłowości będzie raz na kwartał informować Punkt Kontaktowy OLAF przy odpowiednim organie rządowym.

Punkt Kontaktowy OLAF będzie odpowiedzialny za sporządzanie i przedkładanie Komisji Europejskiej kwartalnego „Sprawozdania na temat nieprawidłowości”.

Zamknięcie pomocy

Zakończenie pomocy, zgodnie z art.38 ust. 1 lit. f) rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999, którego wykonanie określają art. 15-17 rozporządzenia Komisji (WE) nr 438/2001, odbywa się poprzez następujące instytucje:

- Biuro do Spraw Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej przy polskim Ministerstwie Finansów,
- Najwyższą Izbę Rewizyjną Republiki Słowacji.

Instytucje zamykające proces udzielania pomocy finansowej są funkcjonalnie i organizacyjnie niezależne od Instytucji Zarządzającej, Instytucji Płatniczej i Instytucji Pośredniczących.

Oświadczenie o zamknięciu pomocy dla całego programu będzie wydane przez Biuro do Spraw Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej.

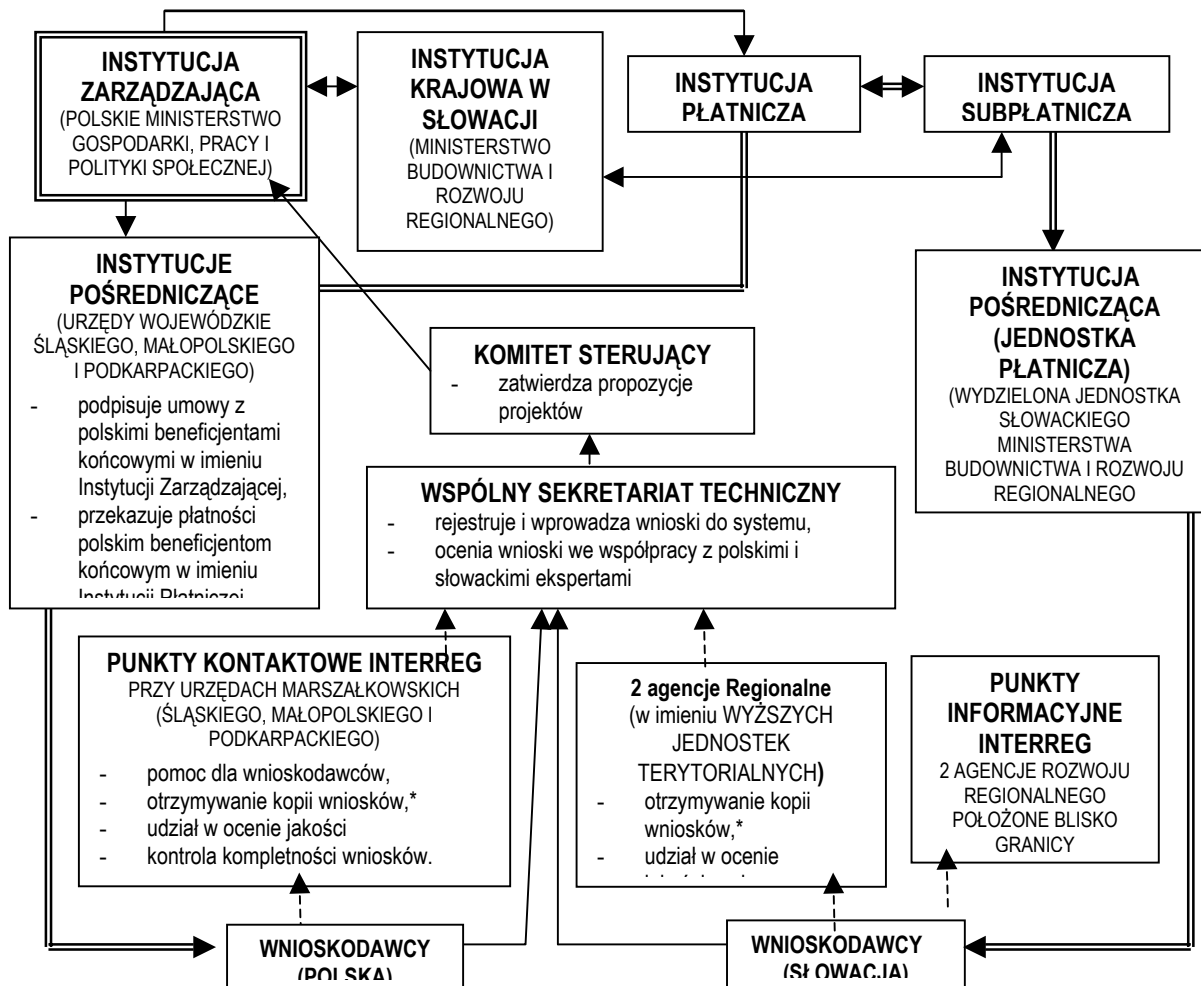
Szczegóły dotyczące kontroli finansowej zostaną zamieszczone w oddzielnym dokumencie.

6. Załączniki

1. Schemat wdrażania
2. Schemat kontroli finansowej
3. Zbiór map ukazujących sytuację społeczno-gospodarczą regionu
4. Ocena ex-ante

6.1. Schemat wdrażania

INTERREG III POLSKA-REPUBLIKA SŁOWACKA, STRUKTURY IMPLEMENTACYJNE NA POZIOMIE PROJEKTU

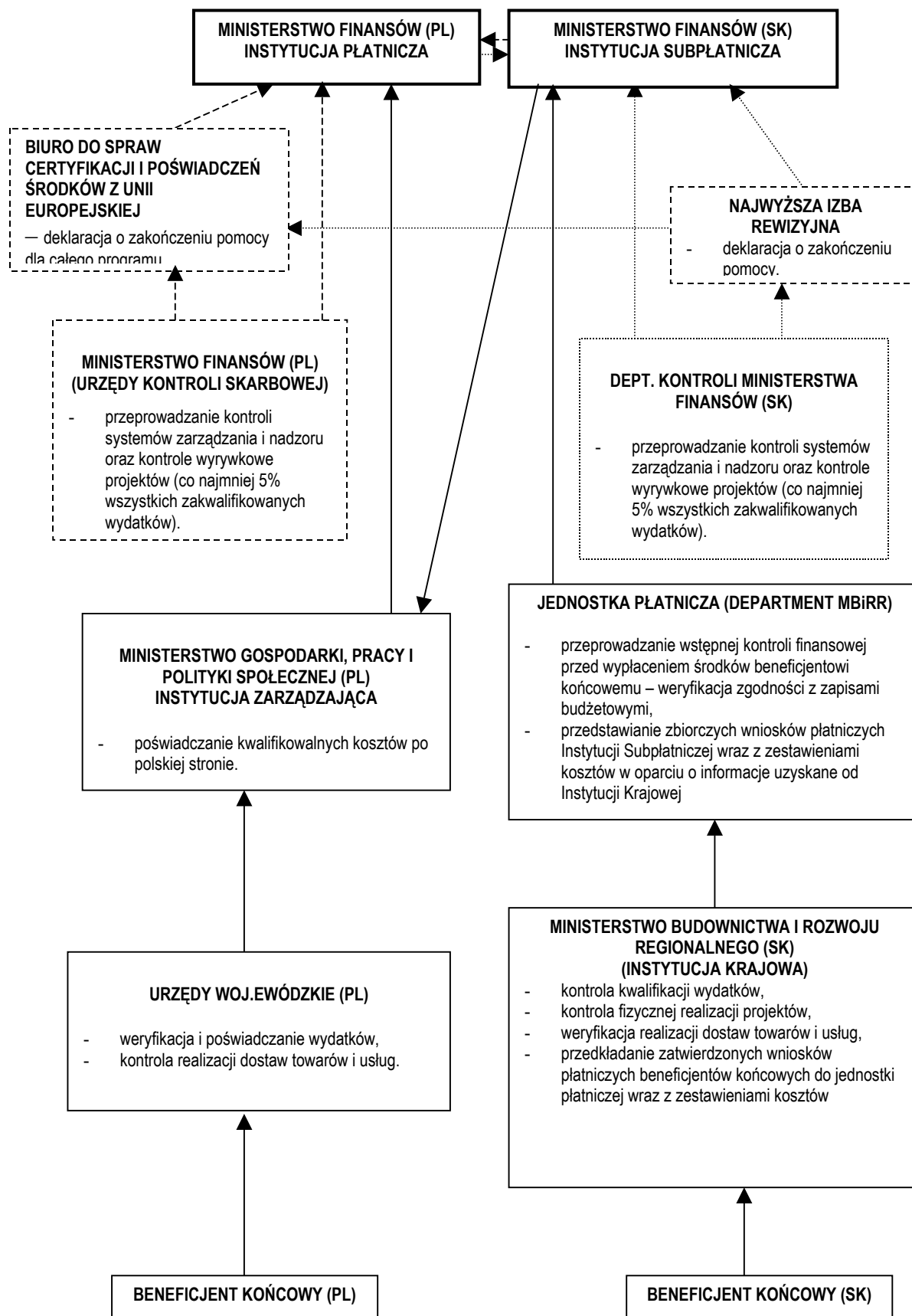

- W Polsce mikroprojekty będą składane w odpowiednich euroregionach, natomiast w Republice Słowackiej będą one przedkładane w odpowiednich WJT - Agencjom Regionalnym, za wybór mikroprojektów odpowiedzialny jest wspólny podkomitet sterujący.

- **=====** Przepływy finansowe
- **-----** przepływ informacji

6.2. Schemat kontroli finansowej

INTERREG III POLSKA-REPUBLIKA SŁOWACKA, KONTROLA FINANSOWA

6.3. Zbiór map ukazujących sytuację społeczno-gospodarczą regionu

Mapa 2: Cechy obszaru

Mapa 3: Przyrost naturalny

Mapa 4: Zatrudnienie w podziale na sektory

Mapa 5: Poziom bezrobocia

Mapa 6: Turystyka

Mapa 7: Ochrona środowiska i krajobrazu

Mapa 8: Transport